

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е. Вейнштейна
Кафедра національної та міжнародної економіки
Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему «Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва ТДВ
«М'ясокомбінат «Ятрань»**

ШИФР КРМ.ЕП.1.576-03-03.4.4

Здобувачки _____Дробкової Н.І.

Керівник _____проф. Самофатова В.А.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 12.06.2026 р., протокол № 17

Завідувач кафедри

національної та міжнародної економіки_____Тетяна КУЛАКОВСЬКА

Одеса – 2026 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра національної та міжнародної економіки

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри НіМЕ

«02» березня 2026 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

здобувачці

Дробковій Наталії Ігорівні

1. Тема роботи «Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»

Затверджена наказом ОНТУ від 22.10.2025 № 576-03.

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 13.06.2025 р.

3. Вихідні дані роботи статистична звітність роботи ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»» за два роки; історія досліджуваного підприємства, фахові статті, монографії та інші публікації за тематикою підвищення економічної ефективності виробництва, інформація з інтернет-джерел.

4. Перелік питань, які потрібно розробити

4.1. Теоретичні основи управління економічною ефективністю виробництва; 4.2. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку м'ясопереробної галузі України; 4.3. Розробка заходу з підвищення ефективності виробництва ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): таблиць – 24, рисунків – 5.

6. Дата видачі завдання 02.03.2026

Керівник _____ Самофатова В.А.

Завдання прийняв до виконання _____ Дробкова Н.І.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання фахової літератури за темою кваліфікаційної роботи	06.02.2026 – 18.02.2026	виконано
2	Написання теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	19.02.2026 – 01.03.2026	виконано
3	Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»	02.03.2026 – 17.03.2026	виконано
4	Характеристика ідеї заходу та обґрунтування доцільності його впровадження	18.03.2026 – 30.03.2026	виконано
5	Формулювання висновків	01.04.2026 – 29.04.2026	виконано
6	Оформлення КРБ	30.04.2026 – 04.06.2026	виконано
7	Подання роботи для рецензування	05.06.2026	виконано
8	Захист кваліфікаційної роботи	17.06.2026	виконано

Здобувач-бакалавр _____ Дробкова Н.І.

Керівник роботи _____ Самофатова В.А.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-бакалавр Дробкова Н.І.

(прізвище, ініціали)

_____ (підпис)

АНОТАЦІЯ на кваліфікаційну роботу бакалавра

КРБ містить 72 сторінки, 24 таблиці, 5 рисунків, список використаних джерел з 33 найменувань, 9 додатків.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів економічної ефективності виробництва та розробка заходів щодо її підвищення на ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Об'єктом дослідження є процеси оцінки та підвищення економічної ефективності виробництва ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Предметом дослідження є комплекс теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення економічної ефективності виробничої діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Завданнями роботи передбачено розглянути теоретико-методологічні та практичні аспекти сутності економічної ефективності та розробити захід щодо її підвищення на ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки щодо сучасного стану ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»» та впливу запропонованого заходу на основні показники його виробничо-господарської діяльності.

Одержані результати можуть бути використані на підприємствах м'ясопереробної галузі як заходи по підвищенню економічної ефективності виробництва.

Ключові слова: виробництво, ефективність, підвищення, м'ясопереробна галузь, ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Рік виконання роботи – 2026.

Рік захисту роботи – 2026.

ANNOTATION

on the qualification work of the bachelor's

QWB contains 72 pages, 24 tables, 5 figures, a list of sources used with 33 names, 9 applications.

The purpose of the bachelor's qualification work is to examine the theoretical foundations and practical aspects of production economic efficiency and to develop measures for its improvement at TDV “Meat Processing Plant Yatran”.

The object of the study is the process of assessing and improving the economic efficiency of production at LLC "Meat Plant "Yatran".

The subject of the study is a complex of theoretical and methodological approaches and practical recommendations aimed at improving the economic efficiency of production activities of meat processing enterprises.

The subject is a set of theoretical, organizational and practical aspects of improving the efficiency of the use of working capital of LLC "Meat Plant "Yatran".

The objectives of the work are to consider the theoretical, methodological and practical aspects of the essence of the efficiency of the use of working capital and develop a measure to increase it at LLC "Meat Plant "Yatran".

Based on the results of the work, conclusions were formulated regarding the current state of LLC "Meat Plant "Yatran". and the impact of the proposed measure on the main indicators of its production and economic activity.

The results obtained can be used at meat processing enterprises as measures to increase the efficiency of the use of working capital.

Keywords: working capital, efficiency, utilization, meat processing industry, LLC "Meat Plant "Yatran".

The year of work is 2026.

The year of work protection is 2026.

ЗМІСТ

Вступ	7
Розділ 1. Основи теоретичної та методологічної оцінки ефективності виробництва	11
1.1. Поняття та специфіка ефективності виробничої діяльності підприємства	11
1.2. Підходи до визначення економічної ефективності виробництва	14
1.3. Основні фактори та можливості підвищення економічної ефективності виробництва у м'ясопереробній галузі	17
Висновки до розділу 1	22
Розділ 2. Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»	24
2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку м'ясопереробної галузі України.....	24
2.2. Техніко-економічна характеристика ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»	31
2.3 Аналіз внутрішнього середовища досліджуваного підприємства	34
Висновки до розділу 2	49
Розділ 3. Розробка проекту заходу з підвищення ефективності виробництва ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»	51
3.1. Впровадження проекту з виробництва ковбаси вареної «Фітнес Баланс» з м'яса курки та індички на ТОВ «Ятрань»»	51
3.2 Показники ефективності та оцінка впливу проекту виробництва ковбаси вареної «Фітнес баланс» на основні показники діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»	56
Висновки до розділу 3	66
Висновки	66
Список використаних джерел	69
Додатки	73

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних економічних умовах розвиток м'ясопереробної галузі набуває особливої важливості як складова продовольчої безпеки, інноваційного розвитку агропромислового комплексу та забезпечення стабільного економічного зростання. Світові тенденції воєнних, соціально-економічних та екологічних викликів, зокрема зростання вартості енергоресурсів, коливання цін на сировинні ринки, зміна споживчих пріоритетів та посилення конкуренції, створюють умови для трансформації традиційних виробничих моделей у бік підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності.

М'ясопереробна галузь є однією з провідних у харчовому секторі промисловості, оскільки задовольняє базову потребу населення у білкових продуктах харчування. Водночас вона характеризується високою ресурсомісткістю, значною часткою виробничих витрат, впливом сезонних коливань на сировинні поставки та жорсткими вимогами до якості й безпеки продукції. В таких умовах підвищення економічної ефективності виробництва стає ключовим чинником збереження та розширення ринкових позицій підприємств, оптимізації витрат та посилення фінансової спроможності суб'єктів галузі.

Економічна ефективність виробництва в м'ясопереробній галузі визначається не лише показниками обсягу та прибутковості реалізованої продукції, а й здатністю підприємств адаптуватися до зміни зовнішніх умов, впроваджувати інноваційні технології, раціонально використовувати сировинні ресурси та енергію, а також підвищувати якість продукції відповідно до сучасних стандартизованих вимог. Підвищення ефективності також сприяє зниженню собівартості продукції, збільшенню прибутковості, розширенню асортименту (зокрема здорових і функціональних продуктів), а отже - формуванню сталого конкурентного середовища на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Особливої актуальності цей напрям набуває в умовах глобальної економічної турбулентності, де підприємства змушені шукати резерви підвищення продуктивності та оптимізації витрат. Це включає впровадження автоматизованих технологічних ліній, удосконалення систем управління виробництвом, підвищення кваліфікації персоналу, інтеграцію сучасних підходів до планування витрат та оцінки результативності діяльності.

Проблематика функціонування та забезпечення сталого розвитку вітчизняного ринку м'яса і м'ясопереробної галузі посідає вагоме місце у наукових дослідженнях українських учених. Значний внесок у розроблення теоретико-методичних і прикладних аспектів розвитку галузі здійснили О. Коваленко, Г. Лисенко, Ю. Лупенко, О.В. Родіна, П. Саблук, І. Свиноус, О. Шпичак, О. Ульяновченко та інші науковці. У їхніх працях висвітлюються питання розвитку тваринництва як сировинної бази галузі, формування та регулювання ринку м'ясної продукції, підвищення економічної ефективності виробництва, удосконалення механізмів державної підтримки й забезпечення продовольчої безпеки держави. Таким чином, наукові напрацювання вітчизняних учених формують теоретичне підґрунтя для подальшого вдосконалення механізмів розвитку м'ясопереробної галузі та підвищення її економічної ефективності у сучасних умовах, що і обумовило актуальність теми дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів економічної ефективності виробництва та розробка заходів щодо її підвищення на ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Для досягнення поставленої мети дослідження сформульовано такі **завдання**:

- узагальнити теоретико-методичні підходи до трактування сутності категорії «економічна ефективність виробництва»;
- проаналізувати сучасні методики оцінки економічної ефективності виробничої діяльності підприємства;

- дослідити сучасні тенденції та особливості розвитку м'ясопереробної галузі України;
- здійснити комплексний аналіз основних техніко-економічних показників виробництва ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»;
- розробити практичні рекомендації з підвищення економічної ефективності використання оборотних коштів ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»;
- оцінити вплив впровадження запропонованого інвестиційного проєкту на підвищення ефективності виробництва досліджуваного підприємства.

Об'єктом дослідження є процеси оцінки та підвищення економічної ефективності виробництва ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Предметом дослідження є комплекс теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення економічної ефективності виробничої діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. В першому розділі розглядаються теоретичні аспекти управління оборотним капіталом підприємств. У другому розділі проаналізовано внутрішнє та зовнішнє середовище ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»». В третьому розділі представлені практичні напрями підвищення економічної ефективності виробництва ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

Теоретико-методологічною основою роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених стосовно підвищення економічної ефективності виробництва. Теоретико-методологічною основою дослідження виступили діалектичний метод пізнання та системно-комплексний підхід до вивчення основних принципів аналізу та факторів, що визначають економічну ефективність виробництва.

Для досягнення поставленої мети використовували методи: монографічний – при вивченні та систематизації наукових досягнень; причинно-наслідкового аналізу – для аналізу стану м'ясопереробної галузі України;

розрахунково-конструктивний – для розрахунку економічних показників; логічного узагальнення – при формулюванні висновків і пропозицій і т. ін.

Інформаційною базою є у дослідженні використані фахові періодичні видання, присвячені оцінці ефективності та управлінню інноваційною діяльністю підприємств, Закони України та інші нормативно-правові акти, статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали фінансової та статистичної звітності ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань», а також інформація з мережі Інтернет.

За результатами виконання КРБ підготовлені і опубліковані тези доповіді на науковій конференції: Дік О.В., Дробкова Н.І. Актуальні тенденції та перспективи розвитку м'ясопереробної галузі України. Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. Матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 17-18 квітня 2026 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2026. С. 36-38.

РОЗДІЛ 1

1. ОСНОВИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

1.1. Поняття та специфіка ефективності виробничої діяльності підприємства

Економічна ефективність є ключовим показником сучасних економічних відносин і безпосередньо пов'язана з досягненням кінцевих цілей суспільного виробництва загалом та діяльності окремих підприємств. Вона характеризує здатність підприємства максимально продуктивно використовувати наявні ресурси для досягнення власних цілей, зокрема отримання прибутку, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку. Загалом економічна ефективність визначається як співвідношення результатів діяльності підприємства до витрат, необхідних для їх досягнення. Це співвідношення може оцінюватися як в абсолютних, так і в відносних показниках і охоплює різні сфери діяльності, включаючи виробництво, фінанси, управління та маркетинг.

$$E=P/V \quad (1.1)$$

де E – економічна ефективність;

P – результати діяльності;

V - витрати, понесені на досягнення цих результатів (ресурси, матеріали, час, фінанси).

Більшість економістів при вивченні ефективності розрізняють два поняття: економічний ефект та економічна ефективність. Ефективність у загальному розумінні показує результативність діяльності й визначається співвідношенням між досягнутим результатом і витраченими ресурсами. Економічний ефект - це корисний результат господарської діяльності. Він відображає зміни стану об'єкта під дією певних факторів і може бути кількісним (приріст, різниця між показниками) або якісним. Здебільшого економічний ефект має вартісний характер і виражається грошима у вигляді доходу або прибутку підприємства [1, с. 136].

Таблиця 1.1

**Порівняння понять економічного ефекту та економічної
ефективності виробництва**

Показник	Економічний ефект	Економічна ефективність
Що визначає	Корисний результат діяльності підприємства	Відношення отриманого ефекту до витрат на його досягнення
Основна суть	Що отримано	Наскільки доцільно використано ресурс
Вимірювання	Кількісне (приріст, різниця між показниками) та якісне	Співвідношення «ефект / витрати»
Характер	Здебільшого вартісний (грошовий)	Відносний показник (ефектність використання ресурсів)
Приклад	Доходи або прибуток від реалізації продукції	Прибуток на одиницю витраченого капіталу чи ресурсу

Джерело: розроблено автором з використанням [2, с. 165-168]

Досягнення економічної ефективності потребує оптимізації використання людських, фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів. Раціональне управління ними дозволяє мінімізувати витрати, максимізувати результати та забезпечити конкурентні переваги, включно з розширенням ринкової частки, інноваційним розвитком, підтримкою позитивного іміджу та підвищенням конкурентоспроможності підприємства.

Ефективність виробничої діяльності підприємства є ключовим показником результативності його функціонування та характеризує ступінь досягнення поставлених цілей за мінімальних витрат ресурсів. Під ефективністю розуміють співвідношення отриманих результатів і витрачених ресурсів, що дозволяє оцінювати продуктивність підприємства, економічну доцільність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, а також рівень організації виробничих процесів. Специфіка ефективності виробничої діяльності полягає у її багатовимірності: вона охоплює як економічні показники (виручка, прибуток, рентабельність, продуктивність праці), так і якісні аспекти (інноваційність, гнучкість виробництва, рівень технологічного розвитку). Оцінка ефективності

дозволяє не лише визначати поточні результати діяльності, але й прогнозувати розвиток підприємства, обґрунтовувати управлінські рішення та впроваджувати заходи щодо оптимізації виробничих процесів. Таким чином, ефективність виробничої діяльності виступає інтегральним показником, що відображає здатність підприємства досягати економічних, організаційних та стратегічних цілей у конкретних умовах функціонування.

Збереження високого рівня економічної ефективності є ключовою метою підприємства, оскільки це сприяє його сталому розвитку, підвищенню конкурентоспроможності, зростанню прибутку та забезпеченню довгострокової фінансової стабільності. Ефективність виробництва - це узагальнене і повне відображення кінцевих результатів діяльності, використання засобів праці, предметів праці і робочої сили за певний термін часу (рис.1.1).

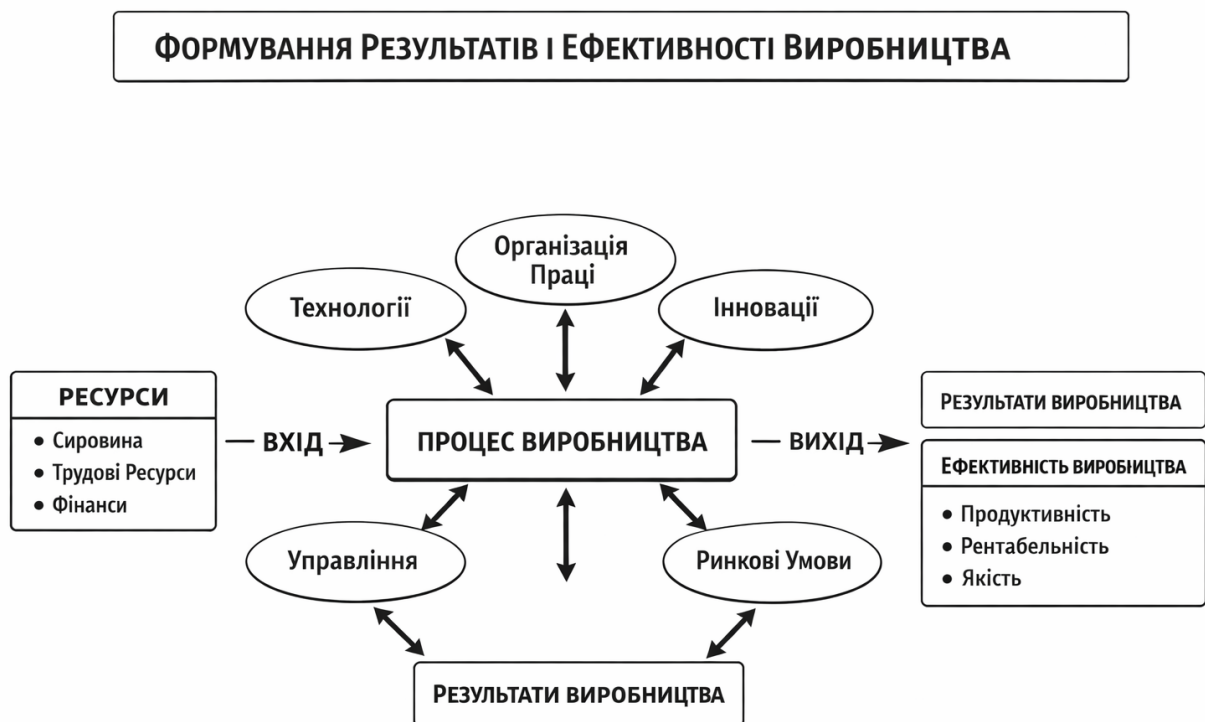

Рис. 1.1 Схема формування результатів і ефективності виробництва

Джерело: узагальнено автором за [3, с. 235]

1.2 Підходи до визначення економічної ефективності виробництва

Оскільки підприємство функціонує як відкрита система в умовах ринкової економіки, оцінка його ефективності може здійснюватися з точки зору різних зацікавлених сторін - власників, керівництва, інвесторів, кредиторів, державних органів та суспільства загалом. Кожна з цих груп має власні критерії ефективності: власники та інвестори орієнтуються на прибутковість і рентабельність, менеджмент - на продуктивність та оптимізацію ресурсів, кредитори - на фінансову стійкість, а держава та суспільство - на соціальний та економічний внесок підприємства у розвиток економіки й добробут населення.

Таблиця 1.2

Підходи стейкхолдерів до оцінки ефективності

Зацікавлена сторона	Основні критерії ефективності	Пояснення
Власники	Прибутковість, рентабельність	Оцінюють, наскільки вкладені кошти приносять дохід і зростання капіталу
Менеджмент	Продуктивність, оптимізація ресурсів	Орієнтуються на ефективність внутрішніх процесів та управління
Інвестори	Доходність інвестицій, фінансова стабільність	Важлива окупність вкладених коштів і потенціал для зростання
Кредитори	Платоспроможність, ліквідність	Цікавить здатність підприємства виконувати зобов'язання по кредитах
Держава	Податкові надходження, економічний розвиток	Оцінює внесок підприємства у розвиток економіки, зайнятість, стабільність
Суспільство	Соціальна відповідальність, екологічна безпека	Враховує вплив підприємства на соціальне та екологічне середовище

Джерело: розроблено автором за [4, с. 176]

Різноманітні підходи до трактування ефективності економічної діяльності підприємства відображають її складність і багатогранність та представлені у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Дефініції поняття «економічна ефективність»

№ п/п	Автор	Характеристика поняття
1	Андрійчук В.	Співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами»
2	Нечипорук А.	Сукупна оцінка результатів використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів підприємства у виробництві товарів чи наданні послуг за певний період
3	Шнипко О.	Комбінація ресурсів, що дозволяє досягти максимального випуску товарів з найменшими витратами»
4	Мочерний С.	Досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці.
5	Загородній А.	Результативність економічної діяльності реалізації економічних програм та вжиття заходів, що характеризуються відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату
6	Галаган Т.	Комплексне вираження кінцевих результатів використання засобів виробництва та робочої сили за певний період часу
7	Слюсаренко О.	Найважливіший показник результативності діяльності підприємства, який є зіставленням результатів цієї діяльності з витратами на її здійснення, а також визначається відношенням результатів до витрат
8	Савенко Н.	Результат виробничої діяльності, що виражається у вигляді співвідношення підсумків господарської діяльності та витрат ресурсів»
9	Ярославський А.	Результат фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання, який покриває усі витрати на її здійснення та містить чистий прибуток, що залишається для розвитку бізнесу

Джерело: узагальнено автором за [1,5, 7, 8,9]

Узагальнюючі показники дозволяють оцінити загальний рівень ефективності підприємства через співвідношення результатів і витрат, тоді як часткові показники показують, наскільки ефективно використовуються окремі ресурси - праця, матеріали, енергія або основні засоби (таблиця 1.4) .

Таблиця 1.4

Узагальнюючі та часткові показники економічної ефективності

Група показників	Показник	Характеристика	Формула
Узагальнюючі показники	Рентабельність виробництва	Відношення прибутку до суми основних та оборотних засобів	$PB = \text{Прибуток} / \text{ОФсер} + \text{ОЗсер} \times 100\%$
	Рентабельність продукції	Відношення прибутку до собівартості продукції	$РП = \text{Прибуток} / \text{Собівартість продукції} \times 100\%$
	Рентабельність капіталу	Відношення прибутку до вкладеного капіталу	$РК = \text{Прибуток} / \text{Капітал} \times 100\%$
	Витрати на 1 грн виробленої продукції	Сума витрат, необхідних для виробництва 1 грн продукції	$B1 = \text{Витрати} / \text{Вироблена продукція}$
	Загальна економічна ефективність	Співвідношення отриманого результату до здійснених витрат	$ЕЕ = \text{Результат} / \text{Витрати}$
Часткові показники	Продуктивність праці	Обсяг продукції на одного працівника	$ПП = \text{Обсяг продукції} / \text{Кількість працівників}$
	Фондовіддача	Обсяг продукції на 1 грн основних засобів	$ФВ = \text{Обсяг продукції} / \text{Основні засоби}$
	Матеріаломісткість	Витрати матеріалів на одиницю продукції	$ММ = \text{Матеріальні витрати} / \text{Обсяг продукції}$
	Трудомісткість	Витрати праці на одиницю продукції	$ТМ = \text{Витрати праці} / \text{Обсяг продукції}$
	Енергомісткість	Витрати енергії на одиницю продукції	$ЕЕ = \text{Витрати енергії} / \text{Обсяг продукції}$
	Оборотність оборотних коштів	Швидкість обороту коштів	$ООК = \text{Обсяг реалізації} / \text{Середній залишок оборотних коштів}$

Джерело: узагальнено автором за [6, с. 4-5]

Таблиця 1.4 показує узагальнюючі та часткові показники економічної ефективності виробництва. Узагальнюючі показники оцінюють ефективність усієї діяльності підприємства: рентабельність виробництва, рентабельність продукції, рентабельність капіталу, прибуток на одиницю ресурсів, витрати на 1 грн продукції та загальна економічна ефективність. Часткові показники ефективності виробництва слугують інструментом оцінки використання окремих видів ресурсів підприємства, включно з трудовими, матеріальними, фінансовими та енергетичними. До найпоширеніших показників належать продуктивність праці, фондоддача, матеріаломісткість, трудомісткість, енергоємність та оборотність оборотних коштів. Кожен із цих показників має власну формулу розрахунку, що дозволяє кількісно оцінити ефективність використання відповідного ресурсу, виявити вузькі місця у виробничому процесі та обґрунтовано планувати заходи щодо підвищення продуктивності, оптимізації витрат та загальної економічної ефективності підприємства. Такий підхід забезпечує комплексну аналітичну основу для прийняття управлінських рішень і покращення конкурентоспроможності виробничих підрозділів.

1.3. Основні фактори та можливості підвищення економічної ефективності виробництва у м'ясопереробній галузі

Економічна ефективність виробництва у м'ясопереробній галузі формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, зумовлених специфікою цієї сфери діяльності. Особливістю галузі є висока матеріаломісткість, значна частка сировини у структурі собівартості продукції, швидкопсувний характер ресурсів, підвищені вимоги до якості та безпечності харчових продуктів, а також залежність від кон'юнктури ринку. У таких умовах підвищення економічної ефективності потребує системного підходу та раціонального використання виробничого потенціалу підприємства.

Підвищення економічної ефективності виробництва у м'ясопереробній галузі також зумовлюється необхідністю вдосконалення технологічних, організаційних, економічних та ринкових складових функціонування підприємств. Одним із ключових напрямів є впровадження сучасних технологічних рішень і модернізація виробничого обладнання, що сприяє зростанню продуктивності праці, зниженню втрат сировини, а також скороченню витрат енергетичних і матеріальних ресурсів. Вагоме значення нині має комплексна переробка м'ясної сировини та раціональне використання побічної продукції, що забезпечує підвищення виходу готової продукції та сприяє зменшенню її собівартості [9, с. 122]. Структура більшості м'ясопереробних підприємств галузі дає змогу не лише виготовляти харчову продукцію, а й на власних виробничих потужностях виробляти корми для домашніх тварин та для відгодівлі великої рогатої худоби, свиней і птиці, водночас раціонально використовуючи білкововмісні нехарчові відходи [10, с. 65]. Важливою є і система мотивації персоналу. М'ясокомбінати, які впровадили бонусну систему за зменшення втрат сировини, відзначили зростання виходу готової продукції на 5–7%.

Рівень ефективності також важливим чином залежить від стабільності постачання, якості сировини, оптимізації логістики та мінімізації втрат під час зберігання й переробки. Раціональне використання кожної одиниці сировини, а також підвищення глибини її переробки сприяють зростанню виходу готової продукції та збільшенню доданої вартості. Системи комп'ютерного зору у м'ясопереробній промисловості ґрунтуються на використанні камер високої роздільної здатності, які фіксують продукцію з різних ракурсів під час її переміщення виробничою лінією. Отримані зображення дають змогу виявляти навіть незначні зміни розміру, форми та текстури, що складно стабільно розпізнати під час візуального контролю людиною. На основі цих даних система аналізує анатомічні орієнтири та формує тривимірну модель кожної тушки птиці, точно визначаючи розташування суглобів, кісткових структур і м'язових груп.

Це забезпечує можливість визначення оптимальних траєкторій різання, що сприяє максимізації виходу готової продукції та мінімізації виробничих відходів.

Важливою перевагою сучасних систем машинного зору, які функціонують на основі технологій штучного інтелекту, є їх здатність до інтеграції з наявною виробничою інфраструктурою. Більшість таких рішень базується на модульному принципі, що дозволяє впроваджувати їх у вже діючі технологічні лінії з мінімальними перервами у виробничому процесі. Найбільш відчутні результати використання цих технологій спостерігаються під час видалення грудного філе, де обсяг відходів скорочується приблизно на 14%, а також у процесі обвалювання стегна, де зменшення втрат становить близько 11%. Це пояснюється тим, що складна геометрія розбирання цих частин туші тривалий час створювала труднощі для традиційних автоматизованих систем [9, с. 123].

Вагомий вплив також має технологічний фактор, що визначається рівнем технічного оснащення підприємства, ступенем автоматизації виробничих процесів і впровадженням сучасних ресурсозберігаючих технологій. Використання енергоефективного обладнання та інноваційних технологічних рішень дозволяє скоротити виробничі витрати, підвищити продуктивність праці та забезпечити стабільну якість продукції. Дотримання міжнародних стандартів безпеки та управління якістю також сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Не менш важливим є організаційно-управлінський фактор, який охоплює ефективність планування, організацію виробничого процесу, систему контролю якості, управління запасами та логістику збуту. Рациональна координація всіх етапів виробничого циклу дозволяє зменшити непродуктивні витрати, скоротити час обороту капіталу та підвищити рентабельність діяльності.

Фінансовий фактор визначає можливості модернізації та розвитку підприємства. Оптимальна структура витрат, ефективне управління оборотними коштами, доступ до кредитних ресурсів і виважена цінова політика забезпечують

фінансову стійкість і створюють передумови для розширення виробництва. Водночас ринковий фактор, зокрема рівень конкуренції, зміни споживчих уподобань та експортні можливості, безпосередньо впливає на обсяг реалізації продукції та формування прибутку.

В умовах воєнного часу суттєво зростає вплив ризиків і невизначеності на економічну ефективність підприємств м'ясопереробної галузі. Для підприємств харчової промисловості ймовірність виникнення несприятливих подій тісно пов'язана з біологічними часовими обмеженнями та суворими вимогами технологічних регламентів. У цьому контексті ризик у діяльності підприємства харчової промисловості можна трактувати як імовірність виникнення подій, зумовлених порушенням біологічної, технологічної або логістичної стабільності виробничого процесу. Наслідком таких порушень є погіршення якості продукції, фінансові втрати через неможливість її реалізації, а також суттєві репутаційні втрати підприємства [10, с. 38].

Порушення логістичних ланцюгів, нестабільність постачання сировини, зростання цін на енергоносії, дефіцит трудових ресурсів та пошкодження виробничої інфраструктури створюють додаткові витрати й знижують прогнозованість фінансових результатів. Валютні коливання, інфляційні процеси та обмеження експортних операцій також впливають на формування доходів і рентабельність діяльності. За таких умов особливого значення набуває система управління ризиками, диверсифікація постачальників і каналів збуту, формування резервів, гнучке ціноутворення та підвищення адаптивності управлінських рішень.

Ключові заходи, спрямовані на підвищення стійкості підприємства до зовнішніх та внутрішніх потрясінь, включають:

Диверсифікацію постачальників та каналів збуту, що дозволяє зменшити залежність від окремих контрагентів і мінімізувати ризики перерв у поставках сировини та реалізації продукції.

Формування виробничих та фінансових резервів, які забезпечують безперервність технологічного процесу у випадку форс-мажорних обставин та стабілізують грошові потоки. Гнучке ціноутворення, що дозволяє швидко реагувати на зміни ринкових умов, коливання собівартості та попиту на продукцію. Впровадження цифрових систем контролю та прогнозування, які підвищують прозорість процесів, дозволяють аналізувати ризики в режимі реального часу та оптимізувати управлінські рішення. Підвищення адаптивності управлінських рішень, що включає оперативну зміну виробничих планів, перенаправлення ресурсів і корекцію логістичних маршрутів відповідно до змін зовнішнього середовища. Комплексне застосування цих заходів забезпечує підвищення ефективності виробництва, скорочення втрат і відходів, стабілізацію фінансових результатів та підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку (рис. 1.2).

Рис.1.2. Фактори підвищення економічної ефективності у м'ясопереробній галузі

Джерело: [10, с. 55]

Підвищення економічної ефективності виробництва у м'ясопереробній галузі в сучасних умовах можливе за рахунок технічної модернізації, зниження собівартості продукції, поглиблення переробки сировини, розширення асортименту та впровадження інноваційних управлінських рішень з урахуванням ризикового середовища. Особливого значення набуває виробництво продукції з більшою доданою вартістю, що дозволяє збільшити маржинальність та зміцнити конкурентні позиції підприємства навіть за умов нестабільності. Таким чином, зростання економічної ефективності в галузі досягається через комплексне поєднання технологічного оновлення, оптимізації ресурсів, ефективного менеджменту та активної ринкової адаптації в умовах підвищених ризиків і невизначеності.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи досліджено теоретичні засади формування та оцінки економічної ефективності виробничої діяльності підприємства. У підрозділі 1.1 розкрито сутність поняття ефективності виробничої діяльності, встановлено її економічну природу та визначено специфіку як складної багатовимірної категорії, що відображає співвідношення між результатами господарювання та витраченими ресурсами. Обґрунтовано доцільність розмежування понять «економічний ефект» і «економічна ефективність», що дозволяє чітко відокремити сам результат діяльності від ступеня раціональності його досягнення. Доведено, що ефективність виробничої діяльності залежить від інтересів різних зацікавлених сторін та має як кількісні, так і якісні характеристики.

У підрозділі 1.2 проаналізовано основні підходи до визначення економічної ефективності виробництва. З'ясовано, що вартісний підхід акцентує увагу на фінансових результатах діяльності, натуральний - на співвідношенні обсягів продукції та використаних ресурсів, технологічний - на рівні

використання виробничого потенціалу, а соціально-економічний - на впливі діяльності підприємства на працівників і суспільство. Обґрунтовано, що найбільш повну характеристику ефективності забезпечує комплексний підхід, який поєднує різні методологічні аспекти оцінювання та дозволяє врахувати багатогранність функціонування підприємства в умовах ринкової економіки.

У підрозділі 1.3 визначено основні фактори, що впливають на економічну ефективність виробництва у м'ясопереробній галузі. Встановлено, що ключовими є сировинний, технологічний, організаційно-управлінський, фінансовий та ринковий чинники. Специфіка галузі, зокрема висока матеріаломісткість, залежність від якості сировини та необхідність дотримання стандартів безпечності продукції, обумовлює потребу в раціональному використанні ресурсів, технічній модернізації та підвищенні глибини переробки. Також визначено основні можливості підвищення економічної ефективності, серед яких зниження собівартості продукції, впровадження інноваційних технологій, розширення асортименту та адаптація до змін ринкового середовища.

Отже, проведене теоретичне дослідження дозволило сформулювати методичну основу для подальшого аналізу економічної ефективності діяльності ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань» та обґрунтування практичних напрямів її підвищення у наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Сучасний стан та перспективи розвитку м'ясопереробної галузі України

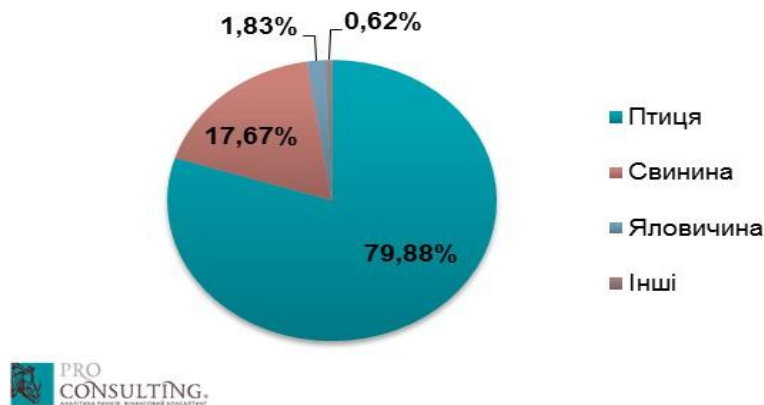
М'ясопереробна галузь є стратегічно важливою для України навіть попри воєнний час. Вона підтримує рівновагу між реалізацією свіжого м'яса та виробництвом готової продукції. Приблизно 35–40 % м'яса спрямовується на переробку. Найбільшу частку серед переробленої продукції становлять ковбасні вироби, тоді як м'ясні консерви займають відносно стабільну нішу. Водночас, починаючи з 2022 року їх виробництво помітно активізувалося у зв'язку з воєнними потребами та постійними блекаутами [11]. Вона забезпечує продовольчу безпеку, підтримує регіональні економіки і є частиною агропромислового ланцюга доданої вартості. М'ясопереробна галузь поєднує виробництво кормів, тваринництво, переробку, поставки на внутрішній ринок і потенційно на експорт. Виробництво та переробка створюють робочі місця в сільських регіонах, зміцнюють локальні ланцюги доданої вартості та підтримують зайнятість у тваринництві, логістиці та малому бізнесі. Галузь сприяє розвитку пов'язаних секторів: кормовиробництва, ветеринарних послуг, логістики, виробництва сільгосподарської та переробної техніки і т. ін.

Сировинною базою м'ясної продукції є м'ясо тварин і птиці. У зв'язку з відносно низькою вартістю м'ясо птиці, передусім курятина, займає провідне місце в рецептурах ковбасних виробів. Зниження внутрішнього попиту у 2022–2023 роках пов'язане з падінням реальних доходів населення та зміненою поведінкою споживачів - частина населення переключилась на дешевше м'ясо курятини через скорочення купівельної спроможності. Незважаючи на це, вже у 2023–2024 відмічається стабілізація споживання, часткове відновлення попиту та повільне збільшення внутрішнього споживання окремих видів м'яса. Дані

щодо структури споживання м'яса у 2024 р. наведені на рис. 1.1 та свідчать, що частка курятини становила 79,8%, тоді як споживання яловичини було мінімальним - 1,83%. Загальний обсяг споживання м'яса у 2024 р. у розрахунку на одну особу становив 53,5 кг, з яких 26,2 кг припадало на м'ясо птиці, 20,3 кг - на свинину та 7 кг - на яловичину [12]. Загалом фактичний рівень споживання м'яса залишається нижчим за рекомендовані норми харчування.

Структура виробництва м'яса в Україні в 2022 році, %

Джерело: Державна служба статистики України, оцінка Pro-Consulting

Рис.2.1. Структура виробництва м'яса в Україні у 2024 р. у натуральних показниках [13, с. 43]

Низький рівень споживання яловичини пояснюється високими витратами на вирощування великої рогатої худоби (ВРХ), а також скороченням поголів'я корів, яке спостерігається протягом останніх років. Станом на 1 січня 2023 р. чисельність великої рогатої худоби в Україні становила близько 2,3 млн голів. Водночас у регіонах, які перебували або перебувають під окупацією та зазнали найбільшого негативного впливу військової агресії, було зосереджено 43,2 % усього промислового поголів'я ВРХ. Унаслідок воєнних дій, за станом на кінець 2022 р., втрати поголів'я великої рогатої худоби оцінюються приблизно у 15 %. У табл. 2.1 наведено показники виробництва м'яса в Україні за окремими видами, які свідчать про суттєве зростання обсягів виробництва м'яса птиці та одночасне скорочення виробництва яловичини і свинини, особливо починаючи з 2022 р. [14].

Таблиця 2.1

Виробництво м'яса в Україні за видами, тис. тонн

Рік Вид	2000	2010	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Яловичина	754,3	427,7	369,5	345,4	310,5	268,0	272,0	274,0
Свинина	675,9	631,2	708,3	697,2	724,0	586,0	590,0	593,0
Птиця	193,2	953,5	1381,4	1404,7	1373,5	1258	1290,0	1298,0

Джерело: розроблено автором за [14]

У 2023–2024 роках український ринок м'яса зазнав суттєвих змін під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Воєнні дії, перебудова логістичних ланцюгів, коливання світових цін на зернові та енергоресурси, а також еволюція споживчих уподобань населення істотно позначилися на роботі та розвитку м'ясної галузі. Нині м'ясопереробна галузь поступово переходить від традиційних моделей до високотехнологічних, централізованих виробництв.

Світовою тенденцією на ринку м'яса також є нарощування виробництва м'яса птиці. Нині ринок м'яса птиці займає найвагомішу частку у структурі світового ринку м'яса. М'ясо птиці є важливим джерелом високоцінного та недорогого білка. За прогнозами, до 2050 р. попит на м'ясо птиці зросте вдвічі [15, с. 95].

З початку повномасштабної війни у 2022 році структура ринку збуту свинини в Україні зазнала суттєвих трансформацій. Ключовими споживачами продукції стали Збройні Сили України, мережі роздрібної торгівлі та великі м'ясопереробні підприємства. Водночас роль середніх і малих переробників, які раніше формували значну частку внутрішнього попиту, істотно зменшилася. Скорочення чисельності населення, зниження купівельної спроможності домогосподарств та загальна економічна нестабільність призвели до звуження внутрішнього ринку м'яса, що об'єктивно обмежує потенціал відновлення галузі за рахунок внутрішнього споживання.

У таких умовах експортна орієнтація стає не лише інструментом зростання, а і критично важливою умовою збереження конкурентоспроможності

м'ясної галузі. Особливого значення в цих умовах набуває зовнішня торгівля. У 2024 році спостерігається поступове зближення обсягів експорту та імпорту свинини, що свідчить про формування потенціалу експортного паритету та можливість переходу до позитивного торговельного балансу за умови системної державної та інституційної підтримки. Зокрема, за перші сім місяців 2024 року імпорт свинини становив 1,78 тис. тонн, тоді як експорт - 1,64 тис. тонн. Водночас сегмент м'яса птиці демонструє значно вищий рівень інтеграції у світові ринки, оскільки експорт істотно перевищує імпорт, що може слугувати прикладом для розвитку інших підгалузей тваринництва. Формування доданої вартості в обсязі 6 млрд євро і більше через ланцюг «Зерно - свинарство - м'ясо» може стати одним із ключових напрямів економічного розвитку України в найближчі роки. У глобальному вимірі споживання свинини щороку зростає приблизно на 2 млн тонн, тоді як Україна наразі виробляє близько 600 тис. тонн, орієнтуючись переважно на внутрішній ринок. Поточна кон'юнктура світових цін на свинину створює передумови для формування доданої вартості безпосередньо всередині країни. У цьому контексті свинарство та м'ясна галузь загалом мають значний потенціал для розширення виробництва та подальшого розвитку [16, с. 36]. М'ясопереробні підприємства України у 2024 році збільшили закупівлю сільськогосподарських тварин для подальшої переробки на 11,5% порівняно з 2023 роком – до 2,107 млн. тонн [16, с. 41]. Згідно з даними, у 2024 році переробні підприємства збільшили переробку тварин власного виробництва на 5,4% до 1,654 млн тонн. Водночас промислові підприємства, що спеціалізуються на виробництві тваринницької продукції, збільшили постачання тварин для переробки на 43,1% до 444,2 тис. тонн, тоді як господарства населення скоротили його на 18,6% до 8,3 тис. тонн [16? с/ 42].

Таким чином, подальший розвиток вітчизняного м'ясного сектору в умовах воєнного та післявоєнного відновлення безпосередньо залежить від активізації експортної діяльності, гармонізації виробничих та ветеринарно-санітарних стандартів з вимогами Європейського Союзу, модернізації

переробних потужностей і формування стабільних логістичних каналів. Реалізація цих напрямів дозволить не лише компенсувати обмеження внутрішнього ринку, а й забезпечити довгострокову стійкість та інтеграцію української м'ясної галузі у глобальні ланцюги доданої вартості.

Українські споживачі здебільшого надають перевагу продукції середнього цінового сегмента, здійснюючи покупки переважно в мережах супермаркетів та на традиційних ринках.

Структура споживання готової продукції м'ясопереробної промисловості в Україні

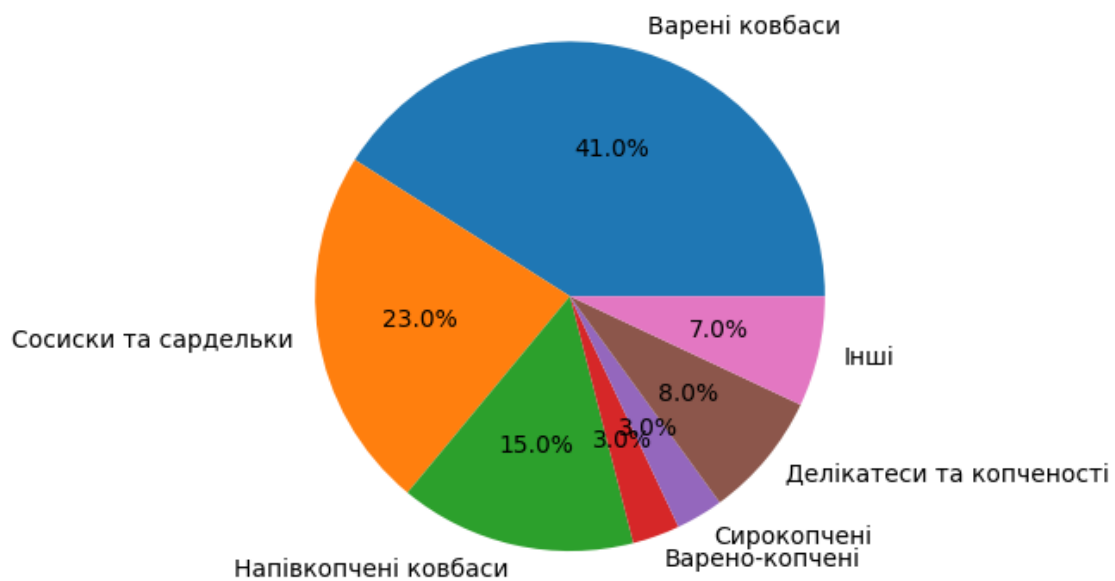

Рис. 2.2 Структура споживання продукції м'ясопереробки

Джерело: розроблено автором на основі [17, с. 28]

У структурі споживання м'ясних виробів домінує варена продукція, зокрема варені ковбаси, сосиски та сардельки (рис. 2.2), на які припадає близько 63 % загального обсягу споживання. Така структура попиту зумовлена сформованими харчовими традиціями, широким використанням зазначених виробів у повсякденній кулінарній практиці, а також їх доступною ціною категорією. Серед підприємств лідерів м'ясопереробного ринку слід відзначити групу компаній Глобіно, Київський та Салтівський м'ясокомбінати (входять до великого холдингу SMK Group), м'ясокомбінат «Ятрань», Житомирський м'ясокомбінат (входить до групи Alliance Group), Кременчукм'ясо,

м'ясопереробна фабрика «Алан», м'ясна фабрика «Фаворит плюс» і т. ін. Також на ринку існує безліч середніх і дрібних виробників [18, с. 165].

За результатами 2024 року обсяг ринку м'ясо-ковбасних виробів (МКВ) становив близько 395 тис. тонн, а на 2025 рік прогнозується зменшення до 382 тис. тонн. У грошовому вимірі ринок демонструє зростання – з 71,6 до 84,5 млрд грн, що переважно зумовлено інфляцією [18, с. 166]. Основним фактором скорочення фізичних обсягів споживання є демографічна ситуація: населення України зменшується, що зменшує кількість потенційних покупців. На це накладаються зміни споживчих звичок: покупці дедалі частіше віддають перевагу продуктам з вищою якістю та більшою доданою цінністю. Саме такі товари формують точки росту та визначають перспективи розвитку категорії. Ринок МКВ залишається високофрагментованим: навіть п'ять найбільших виробників контролюють лише третину продажів, а частка компанії, що посідає п'яте місце, становить близько 2 %. Решта ринку (приблизно 70 %) належить численним локальним виробникам – від невеликих цехів до регіональних брендів, які добре знають потреби своєї аудиторії. Така структура створює парадокс: повністю «завоювати» ринок складно, проте успіх можуть здобути гравці, що глибоко розуміють локальні особливості споживання. Наприклад, у Києві та області покупці цінують швидкість, зручність та стабільну якість продукції, у західному регіоні – сильні традиції домашньої кухні знижують попит на ковбасні вироби, а в північних областях ключовими є ситність і універсальність продукту. Категорія МКВ зберігає потенціал для зростання та залишається важливою частиною раціону українців. Подальший розвиток ринку можливий за умови спільної роботи виробників, ритейлерів та лідерів думок у галузі. Майбутнє категорії формуватиметься через оновлення підходів, орієнтацію на якість та довіру споживача, а не агресивну конкуренцію. Саме у цьому контексті доцільним є проведення SWOT-аналізу м'ясопереробної галузі України, що представлений у таблиці 2.2, для визначення стратегічних напрямів її розвитку.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз м'ясопереробної галузі України

S – Сильні сторони	W – слабкі сторони
Стратегічна роль у забезпеченні продовольчої безпеки держави	Скорочення поголів'я ВРХ і свиней через бойові дії
Розвинений сектор птахівництва (зокрема діяльність компанії «Миронівський хлібопродукт» і т. ін.).	Дефіцит сировини для переробки
Інтеграція з рослинництвом (кормова база)	Пошкодження виробничої та логістичної інфраструктури
Наявність досвіду експорту та міжнародної сертифікації	Зростання витрат на енергоносії та логістику
Адаптивність великих агрохолдингів до кризових умов	Зниження купівельної спроможності населення
О - Можливості	Т – Загрози
Післявоєнна модернізація та автоматизація виробництва і т. ін.	Тривалість війни та ризик нових руйнувань
Поглиблення інтеграції з Європейським Союзом	Посилення конкуренції з імпортною продукцією
Розвиток глибокої переробки та виробництва продукції з високою доданою вартістю	Зростання цін на корми та енергоресурси
Релокація підприємств у безпечні регіони	Відтік робочої сили та кадровий дефіцит
Державні та міжнародні програми підтримки агропродовольчого сектору	Епізоотичні ризики (АЧС, пташиний грип і т. ін.)

Джерело: розроблено автором за [19]

М'ясопереробна галузь України в умовах воєнного стану зберігає стратегічну важливість для економіки та регіонального розвитку. Попри значні ризики та втрати, вона має потенціал для відновлення через модернізацію, інтеграцію до європейських ринків і розвиток внутрішньої переробки. Ефективність галузі визначають ціни на сировину, обсяги виробництва, управлінські практики, конкурентне середовище та експортні можливості. Для підвищення ефективності нині доцільно застосовувати комплекс заходів у сферах технологій, управління, маркетингу та виробничо-господарської діяльності (рис. 2.3).

Рис. 2.3 Напрями підвищення ефективності у м'ясопереробній галузі

Джерело: розроблено автором

Отже, м'ясопереробна галузь України та світу перебуває на етапі інтенсивної модернізації та цифровізації. Основні тенденції розвитку включають автоматизацію, розширення сегменту готової продукції, комплексну утилізацію відходів, впровадження екологічних стандартів та інтеграцію на міжнародні ринки. Перспективи галузі визначаються здатністю підприємств адаптуватися до нових технологій, оптимізувати ресурси, підвищувати гнучкість управлінських рішень та впроваджувати інновації для стабільного зростання та підвищення конкурентоспроможності.

2.2. Техніко-економічна характеристика ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»

М'ясокомбінат «Ятрань» належить до числа провідних українських виробників ковбасної продукції та розташований у місті Кропивницький. Історія підприємства бере початок у 1928 році, коли воно функціонувало як

Зінов'євський птахо-яєчний комбінат. У 1993 році підприємство перейшло на орендну форму господарювання, а вже у 1994 році було створено Відкрите акціонерне товариство «Птахокомбінат». Надалі відбулися суттєві організаційні зміни: у 2006 році підприємство отримало назву ВАТ «М'ясокомбінат «Ятрань», а у 2010 році було реорганізоване у ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» [19].

У 2000-х роках «Ятрань» активно нарощував свою присутність на українському ринку, зокрема завдяки модернізації виробничих потужностей та впровадженню сучасних технологій. Це дало змогу суттєво підвищити якість продукції й сформувати позитивну репутацію бренду, який асоціюється з дотриманням високих стандартів виробництва та відмовою від штучних добавок. Сьогодні асортимент підприємства охоплює ковбасні вироби, сосиски, м'ясні делікатеси та консервовану продукцію.

Вагомим чинником успіху компанії є багаторівневий контроль якості на всіх етапах виробництва та використання сучасного обладнання, що забезпечує відповідність продукції міжнародним стандартам. Високий рівень якості підтверджується численними відзнаками, зокрема золотими медалями міжнародних дегустаційних конкурсів і перемогами у всеукраїнських рейтингах «Фаворити Успіху» та «Вибір Року». У 2015 році сосиски торгової марки «Ятрань» були визнані переможцями конкурсу «100 найкращих товарів України».

Виробнича інфраструктура ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»» включає основний м'ясожировий корпус із холодильним господарством та ковбасним цехом №1, базу для передзабійного утримання худоби, ковбасний цех №2, пельменний і рибний цехи, адміністративно-побутові приміщення, очисні споруди, зони зберігання відходів, автогараж із майстернею та трансформаторну підстанцію. Потужності підприємства дозволяють переробляти до 30 голів великої рогатої худоби та 50 голів свиней за годину або виробляти до 90 тонн м'яса за зміну за умови повного завантаження ліній.

Застосування високотехнологічного обладнання дає змогу ефективно контролювати виробничі процеси, дотримуватися стандартів безпеки та забезпечувати випуск конкурентоспроможної продукції високої якості. Нині підприємство активно працює на внутрішньому ринку, має мережу фірмових магазинів у Кропивницькому та планує подальше розширення.

«Ятрань» послідовно впроваджує інноваційні підходи у виробництві та управлінні, приділяючи значну увагу системі менеджменту якості. Це підтверджується відповідністю міжнародним стандартам і сертифікацією ISO 22000, яку підприємство отримало у 2007 році в межах впровадження системи безпеки харчових продуктів НАССР. Реконструкція виробничих потужностей, розпочата у 2006 році, передбачала використання сучасних будівельних матеріалів, що забезпечують енергоефективність, належні санітарні умови та оптимальні температурні режими.

Асортимент продукції ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»» включає як традиційні, так і інноваційні м'ясні вироби: варені, копчені та напівкопчені ковбаси, ковбаси з м'яса птиці, м'ясні делікатеси (шинки, паштети, рульки), напівфабрикати, м'ясо в соусах, а також бекон, солонину та в'ялене м'ясо. Популярність продукції зумовлена поєднанням високих смакових характеристик, відповідності європейським стандартам і застосування сучасних технологічних рішень.

Окрему увагу підприємство приділяє розробці нових продуктів і вдосконаленню рецептур відповідно до актуальних споживчих трендів, зокрема вимог здорового харчування. Зниження вмісту солі та жирів, підвищення рівня автоматизації виробничих процесів і оптимізація бізнес-процесів дозволяють «Ятрані» не лише зберігати конкурентні позиції, а й формувати нові тенденції розвитку м'ясної галузі в Україні. Бенефіціарні власники / Акціонери з великими частками: Райкович Андрій Павлович (80,65%); ТОВ "АР Ессет" (9,79%); ТОВ "Міалюкс" (8,71%).

2.3 Аналіз внутрішнього середовища досліджуваного підприємства

Аналіз виробничої програми досліджуваного підприємства

Для узагальненого аналізу обсягів виробництва продукції в натуральному та вартісному вимірах, а також оцінки рівня використання виробничих потужностей, сформуємо аналітичну таблицю 2.3. з використанням інформації тут і в подальшому з джерела [ ].

Таблиця 2.3

Показники виробничої програми підприємства

Показник	Попер. рік	Наст.рік	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
1. Обсяг виробленої продукції (без ПДВ), тис. грн:				
-у діючих цінах	1716172	2005113	228041	17
-у порівнянних цінах	1716172	1721845	5 673	0,3
2. Фактично вироблено продукції, тонн	11415	11500	85	1
3. Середньорічна виробнича потужність, тонн	16800	16800	0	0
4. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,68	0,68	0	x

Джерело: обчислено автором на основі фінансової звітності

Аналіз наведених у таблиці показників свідчить про зростання обсягів виробництва підприємства у наступному році порівняно з попереднім. Зокрема, обсяг виробленої продукції у діючих цінах збільшився на 288 941 тис. грн, або на 17 %, що переважно зумовлено впливом цінового фактора. Водночас у порівнянних цінах приріст обсягу виробництва є незначним і становить лише 5 673 тис. грн, або 0,3 %, що свідчить про майже незмінний реальний обсяг виробництва. Це підтверджує, що основним чинником зростання виручки є не фізичне нарощування виробництва, а підвищення цін. Фактичний випуск продукції у натуральному вимірі зріс з 11415 до 11500 тонн, тобто на 85 тонн або 1 %, що є помірним, але позитивним показником динаміки виробничої діяльності. Середньорічна виробнича потужність підприємства у звітному періоді не змінилася і становила 16 800 тонн, що вказує на відсутність інвестицій

у розширення або модернізацію виробничих потужностей. Коефіцієнт використання виробничої потужності залишився на рівні 0,7, тобто без змін порівняно з попереднім роком. Це означає, що підприємство використовує наявні потужності лише на 70 %, що свідчить про наявність резервів для збільшення обсягів виробництва без додаткових інвестицій.

У таблиці 2.4 представлені розрахунки, що відображають структуру продукції досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.4

Структура випуску продукції ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»

Назва продукції	Фактично вироблено продукції, тон		Структура, %		Відхилення	
	Попер. рік	Наст. рік	Попер. рік	Наст. рік	Абсолютне	Відносне
Ковбасні вироби	9402,1	9549,6	83,2	83,8	147,5	1,6
М'ясні делікатеси	777,7	762,6	6,9	6,7	-15,2	-1,9
Продукти для приготування (напівфабрикати, м'ясо в соусі)	585,8	695,5	5,2	5,8	73,7	12,7
Інші м'ясні продукти (бекон, солонина, в'ялене м'ясо (аналог «джеркі»))	649,4	528,2	5,8	4,6	-121,2	-18,9

Джерело: розраховано автором

Аналіз даних таблиці свідчить про збереження чіткої виробничої спеціалізації підприємства на ковбасних виробах, які займають понад 83 % у структурі випуску продукції. У звітному році їх обсяг зріс з 9402,1 т до 9549,6 т, що забезпечило приріст 147,5 т або 1,6 %. Частка цієї продукції також дещо збільшилась, що підтверджує стабільний попит і посилення домінуючої позиції даного сегмента. Водночас виробництво м'ясних делікатесів скоротилося на 15,2 т (-1,9 %), а їх частка в структурі зменшилась з 6,9 % до 6,7 %, що може свідчити про певне зниження попиту або зміну споживчих пріоритетів. Найбільш динамічне зростання спостерігається у сегменті продуктів для приготування (напівфабрикатів), обсяг яких зріс на 73,7 т або 12,7 %, а частка підвищилась до 5,8 %. Це вказує на перспективність наряду та зростання зацікавленості споживачів у продукції швидкого приготування. Найбільше скорочення

відбулося у групі інших м'ясних продуктів, де обсяг зменшився на 121,2 т або 18,9 %, а частка скоротилась до 4,6 %. Таким чином, структура виробництва стає більш концентрованою навколо основного виду продукції, тоді як другорядні сегменти демонструють нестабільну динаміку. Загалом, підприємство характеризується помірним зростанням обсягів виробництва з одночасними структурними зрушеннями на користь найбільш масових і затребуваних видів продукції.

Аналіз динаміки, структури й ефективності використання основних засобів підприємства

Аналіз динаміки, структури й ефективності використання основних засобів підприємства – це комплексна оцінка того, як підприємство інвестує, утримує та використовує свої основні фонди для забезпечення виробничого процесу. Він дозволяє виявити резерви підвищення продуктивності та економічної ефективності (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Зміна наявності основних засобів і їх динаміки

Основні засоби	Наяв-ть на початок року	Надійшло у звітному році		Вибуло у звітному році		Наяв-ть на кінець року	Відхилення	
		всього	у т.ч. нових	всього	у т.ч. ліквідо вано		абс	відн
Попередній рік								
Усього по підприємству, у т.ч.	602096	360555	360555	390	0	962261	360165	60,4
ОЗ основного виду діяльності	602096	360555	360555	390	0	962261	360165	60,4
ОЗ інших галузей	-	-	-	-	-	-	-	-
Невиробничі ОЗ	-	-	-	-	-	-	-	-
Наступний рік								
Усього по підприємству, у т.ч.	962261	538184	538184	12588	0	1487857	525596	54,6
ОЗ основного виду діяльності	962261	538184	538184	12588	0	1487857	525596	54,6
ОЗ інших галузей	-	-	-	-	-	-	-	-
Невиробничі ОЗ	-	-	-	-	-	-	-	-

Джерело: розраховано автором

Аналіз таблиці 2.5 показує суттєве зростання вартості основних засобів підприємства протягом двох років. У попередньому році їх обсяг збільшився з 602096 до 962261 тис. грн., Отже, приріст становить 360165 тис. грн або 60,4 %. Зростання забезпечене значними надходженнями нових основних засобів при незначному вибутті, що свідчить про активне розширення та оновлення виробничої бази. У наступному році позитивна тенденція збереглася: вартість основних засобів зросла до 1487857 тис. грн, тобто на 525596 тис. грн. або 54,6 %. Обсяг надходжень ще збільшився, хоча водночас зросло і вибуття активів. Це може вказувати на інтенсивніше оновлення та часткову заміну застарілого обладнання. Загалом підприємство демонструє стабільне нарощування виробничого потенціалу. Основні засоби зосереджені лише в основному виді діяльності, що характеризує чітку виробничу спрямованість підприємства.

Для оцінки технічного стану основних засобів підприємств підготуємо таблицю 2.6.

Таблиця 2.6

Зміна технічного стану основних засобів

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення
Попер. рік			
1. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	602096	962261	360165
2. Знос, тис. грн	388188	675902	287714
3. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	213908	286359	72451
4. Коефіцієнт придатності	0,36	0,3	-0,06
5. Коефіцієнт зносу	0,64	0,7	0,06
Наст. рік			
6. Первісна вартість ОЗ, тис. грн	962261	1487857	525596
7. Знос, тис. грн	675902	1033979	357977
8. Залишкова вартість ОЗ, тис. грн	286359	454878	168519
9. Коефіцієнт придатності	0,3	0,31	0,01
10. Коефіцієнт зносу	0,7	0,69	-0,01

Джерело: розраховано автором

Аналіз зміни технічного стану основних засобів показує, що підприємство активно оновлює та розширює виробничу базу. У попередньому році залишкова вартість зросла на 72 451 тис. грн, проте коефіцієнт придатності знизився до 0,30,

а коефіцієнт зносу зріс до 0,70, що свідчить про значне навантаження на активи. У наступному році залишкова вартість підвищилась на 168519 тис. грн, а коефіцієнт придатності дещо зріс до 0,31, що свідчить про поліпшення технічного стану завдяки надходженню нових основних засобів. Загалом підприємство демонструє стабільне зростання вартості та покращення стану активів, що підвищує його виробничий потенціал.

Для оцінки ефективності використання основних засобів підготуємо аналітичну таблицю 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ефективності використання основних засобів

Показник	Попер. рік	Наст. рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ), тис. грн	1716172	1721845	5 673
2. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	782179	1225059	442880
3. Фондовіддача, грн/грн	2,19	1,41	-0,78
4. Фондоємність, грн/грн	0,46	0,71	0,25

Джерело: розраховано автором

Аналіз показників ефективності використання основних засобів свідчить про певне зниження продуктивності активів підприємства. Незважаючи на незначне зростання обсягу виробленої продукції на 5 673 тис. грн, середньорічна вартість основних засобів збільшилась значно більше - на 442 880 тис. грн. Внаслідок цього, фондовіддача знизилась з 2,19 до 1,41 грн/грн, що свідчить про меншу ефективність використання одиниці основних засобів.

Аналіз динаміки, структури й ефективності використання оборотних активів

Аналіз динаміки, структури й ефективності використання оборотних активів визначає, наскільки ефективно підприємство управляє своїми поточними ресурсами для забезпечення виробничого процесу та досягнення фінансових результатів. Його проведення дозволяє оцінити обсяги, склад і продуктивність оборотних коштів, виявити резерви їх оптимізації та підвищення ліквідності. Для

вивчення складу, структури та динаміки оборотних активів сформуємо аналітичну таблицю 2.8.

Таблиця 2.8

Склад, структура та динаміка оборотних активів

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн.	%	тис. грн	%
Попередній рік						
Оборотні кошти	268337	100,00	288268	100,00	19931	7,4
Виробничі запаси	65434	24,40	81336	28,23	15902	24,3
Незавершене виробництво	4238	1,58	2191	0,76	-2047	-48,3
Готова продукція	14178	5,29	13532	4,70	-646	-4,56
Товари	19248	7,18	20336	7,06	1088	5,65
Дебіторська заборгованість	143598	53,56	125471	43,52	-18127	-12,62
Грошові кошти	21058	7,85	43684	15,16	22626	107,4
Інші оборотні кошти	81	0,03	1500	0,52	1419	1751,9
Витрати майбутніх періодів	322	0,12	202	0,07	-120	-37,27
Наступний рік						
Оборотні кошти	288268	100,00	324610	100,00	36342	12,6
Виробничі запаси	81336	28,23	85835	26,44	4499	5,53
Незавершене виробництво	2190	0,76	3473	1,07	1283	58,6
Готова продукція	13532	4,70	11491	3,54	-2041	-15,1
Товари	20336	7,06	20062	6,18	-274	-1,35
Дебіторська заборгованість	125471	43,52	133482	41,12	8011	6,39
Грошові кошти	43684	15,16	69710	21,47	26026	59,6
Інші оборотні кошти	1500	0,52	227	0,07	-1273	-84,9
Витрати майбутніх періодів	202	0,07	390	0,12	188	93,1

Джерело: розраховано автором

За аналізований період оборотні активи досліджуваного підприємства зросли: у попередньому році – на 19 931 тис. грн (7,4%), у наступному – на 36 342 тис. грн (12,6%), що свідчить про розширення діяльності. Також у попередньому році позитивною тенденцією стало зменшення дебіторської заборгованості на 18 127 тис. грн (–12,62%) та значне зростання грошових коштів на 22 626 тис. грн (+107,4%), що покращило ліквідність. Водночас, зросли виробничі запаси на 24,3%, а незавершене виробництво скоротилося на 48,3%.

У наступному році зберігається тенденція до підвищення ліквідності: грошові кошти збільшилися на 26 026 тис. грн (+59,6%) і досягли 21,47% у структурі. Дебіторська заборгованість зросла на 6,39%, що потребує контролю. Частка готової продукції зменшилася до 3,54%, що може свідчити про активізацію реалізації.

Загалом структура оборотних коштів стала більш мобільною та грошово орієнтованою, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Нижче наведемо розрахунки та проведемо аналіз показників ефективності використання оборотних активів досліджуваного підприємства (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Показники ефективності використання оборотних коштів

Показник	Попер. рік	Наст. рік	Абс. відх.
1. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах, тис. грн	1716172	2005113	228041
2. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	278302,5	306439	28136,5
3. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	6,17	6,54	0,37
4. Швидкість одного обороту оборотних коштів, днів	58,35	55,05	-3,3
5. Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	0,162	0,153	-0,009

Джерело: розраховано автором

За аналізований період ефективність використання оборотних коштів зросла. Обсяг реалізації збільшився на 228 041 тис. грн, тоді як середній залишок оборотних коштів – лише на 28 136,5 тис. грн, що свідчить про випереджальні темпи зростання виручки. Коефіцієнт оборотності підвищився з 6,17 до 6,54 оборотів (+0,37), а тривалість одного обороту скоротилася на 3,3 дні. Коефіцієнт закріплення зменшився з 0,162 до 0,153, тобто на 1 грн реалізації потрібно менше оборотних коштів. Отже, підприємство використовує оборотні кошти більш раціонально, що позитивно впливає на його фінансовий стан та ліквідність.

Аналіз використання матеріальних ресурсів досліджуваного підприємства представимо у вигляді таблиці 2.10.

Показники ефективності використання матеріальних ресурсів

Показник	Попер. рік	Нас. рік	Абс. відхил.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ), тис. грн	1716172	2005113	228041
2. Матеріальні витрати, тис. грн	1082094	1341856	259762
3. Матеріаловіддача, грн/грн	1,59	1,49	-0,1
4. Матеріалоємність, грн/грн	0,63	0,67	0,04

Джерело: розраховано автором

За аналізований період обсяг виробленої продукції зріс на 228 041 тис. грн, однак матеріальні витрати зросли на 259 762 тис. грн. Це призвело до незначного зниження матеріаловіддачі з 1,59 до 1,49 грн/грн і зростання матеріалоємності з 0,63 до 0,67 грн/грн. Отже, використання матеріальних ресурсів стало трохи менш ефективним. Зокрема, на одиницю продукції витрачається більше матеріалів, що вказує на потребу контролю за їх раціональним використанням і оптимізацією виробничих процесів.

Аналіз ефективності використання трудових ресурсів

З метою оцінювання ефективності використання трудових ресурсів підприємств складемо таблицю 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ефективності трудових ресурсів

Показник	Попер. рік	Наступн. рік	Абс. відхил.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ), тис. грн	1716172	1721845	5 673
2. Середньооблікова чисельність штатних працівників, ос.	1302	1244	-58
3. Середньорічна вартість ОЗ основного виду діяльності, тис. грн	782179	1225059	442880
4. Фонд оплати праці, тис. грн	278107	308761	30654
5. Продуктивність праці, тис. грн	1317,5	1384,0	66,5
6. Фондоозброєність праці, тис. грн/ос.	600,9	984,5	383,6
7. Середня заробітна плата, тис. грн	213,6	248,2	34,6

Джерело: розраховано автором

Аналіз трудових ресурсів є надзвичайно важливим для ефективного

функціонування будь-якого підприємства, у тому числі м'ясопереробного, оскільки саме люди забезпечують безперервність виробничих процесів, якість продукції та реалізацію управлінських рішень. За аналізований період ефективність використання трудових ресурсів підприємства покращилася. Обсяг виробленої продукції зріс незначно - на 5 673 тис. грн, тоді як чисельність працівників зменшилася на 58 осіб, що свідчить про оптимізацію персоналу. Продуктивність праці підвищилася з 1317,5 до 1 384 грн/ос., тобто кожен працівник став виробляти більше продукції. Значно зросла фондоозброєність праці - з 600,9 до 984,5 тис. грн/ос., що свідчить про тис. покращення технічного оснащення праці. Фонд оплати праці збільшився на 30 654 тис. грн, а середня заробітна плата зросла до 248,2 тис. грн, що може стимулювати продуктивність. Отже, підприємство підвищило ефективність використання персоналу, одночасно оптимізуючи чисельність працівників і покращуючи матеріально-технічну базу, що позитивно впливає на продуктивність і економічні результати з 600,9 до 984,5 тис. грн/ос., що свідчить про покращення технічного оснащення праці. Фонд оплати праці збільшився на 30654 тис. грн, а середня заробітна плата зросла до 248,2 тис. грн, що може стимулювати продуктивність. Отже, ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»» підвищив ефективність використання персоналу, одночасно оптимізуючи чисельність працівників і покращуючи матеріально-технічну базу. Це позитивно вплинуло на продуктивність і економічні результати.

Аналіз собівартості продукції та витрат на виробництво

Рівень ефективності управління витратами, зокрема виробничими, як інтегральна характеристика ефективності виробництва в цілому, оцінюється за показником витрат на одну гривню товарної продукції. Результати аналізу поточних витрат підприємства наведено в таблиці 2.12.

Структура витрат підприємства та оцінка їх ефективності

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	Попер. рік	Наст. рік	Попер. рік	Наст. рік	абс.	відн.
1. Операційні витрати, в т.ч.:	1746012	1827061	100,0	100,0	81049	4,6
Матеріальні витрати	1082094	1341856	61,95	73,42	259762	24
Витрати на оплату праці	278107	308761	15,93	16,90	30654	11
Відрахування на соціальні заходи	61184	67927	3,50	3,72	6743	11
Амортизація	287854	50170	16,48	2,75	-237684	82,6
Інші операційні витрати	36773	58347	2,14	3,21	21574	58,7
2. Обсяг виробленої продукції в діючих цінах (без ПДВ), тис. грн	1716172	2005113	-	-	228041	17
3. Витрати на 1 грн продукції, грн/грн	1,02	0,91	-	-	-0,11	-10,8

Джерело: розраховано автором

За аналізований період структура витрат підприємства змінилася. Загальні операційні витрати зросли на 4,6%, тоді як обсяг виробленої продукції збільшився на 17%, що свідчить про підвищення ефективності. Найбільше зросли матеріальні витрати - на 259762 тис. грн, їх частка в структурі зросла до 73,4%. Витрати на оплату праці та соціальні відрахування збільшилися помірно, частка залишилася майже незмінною. Амортизація скоротилася значно, а інші витрати зросли як у сумі, так і в структурі. Витрати на 1 грн продукції зменшилися з 1,02 до 0,91 грн/грн, що позитивно діяльність досліджуваного підприємства у сфері управління витратами.

Аналіз фінансових результатів та рентабельності діяльності

Аналіз фінансових результатів та рентабельності діяльності - це один із ключових елементів управління підприємством. Він дозволяє оцінити ефективність роботи компанії, визначити її фінансовий стан та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Для аналізу рівня й динаміки фінансових результатів як найбільш узагальнюючих показників економічної ефективності складемо таблицю 2.13.

Таблиця 2.13

Фінансові результати підприємств

Найменування статей	Абсолютне значення, тис. грн		Відхилення	
	Попер. рік	Наст. рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	1560205	1885305	325100	20,8
Собівартість реалізованої продукції	1221693	1524225	302532	24,8
Валовий прибуток	338512	361080	22568	6,7
Інші операційні доходи	9656	11218	1562	16,2
Адміністративні витрати	31435	31710	275	0,9
Витрати на збут	251032	258223	7191	2,86
Інші операційні витрати	36773	58347	21574	58,7
Прибуток від операційної діяльності	28928	24018	-4910	-17,0
Фінансові доходи	-	-	-	-
Інші доходи	30949	9001	-21948	-70,9
Фінансові витрати	5	0	-5	-100,0
Інші витрати	10643	7027	-3616	-34
Прибуток до оподаткування	49229	25992	-23237	-47,2
Податок на прибуток	8861	4769	-4092	-46,2
Чистий прибуток	40368	21223	-19145	-47,4

Джерело: розраховано автором

За аналізований період фінансові результати підприємства демонструють змішану тенденцію. Чистий дохід від реалізації продукції зріс на 20,8%, проте собівартість збільшилася ще більше - на 24,8%, через що валовий прибуток підвищився лише на 6,7%. Інші операційні доходи зросли на 16,2%, але значне збільшення інших операційних витрат на 58,7% разом із невеликим зростанням адміністративних та збутових витрат спричинило зниження прибутку від операційної діяльності на 17%. Скорочення інших доходів (-70,9%) та зменшення інших витрат (-34%) не змогли компенсувати падіння прибутку від основної діяльності. В результаті прибуток до оподаткування зменшився майже вдвічі (-47,2%), податок на прибуток скоротився пропорційно, а чистий прибуток впав на 47,4%, до 21 223 тис. грн. Незважаючи на зростання обсягу реалізації, прискорене збільшення собівартості та операційних витрат знизило

прибутковість підприємства. Для поліпшення фінансових результатів необхідно посилити контроль за витратами та підвищити ефективність виробництва.

Таблиця 2.14.

Основні показники рентабельності діяльності

Показник	Попер. рік	Наступ. рік	Абсолютне відхилення
Капітал (активи) підприємства, тис. грн	546208,5	693187	146978,5
Власний капітал підприємства, тис. грн	429347,5	583161	153814
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	1560205	1885305	325100
Виробничі фонди, тис. грн	1060481,5	1531498	471016,5
Витрати операційної діяльності, тис. грн	1746012	1827061	81049
Чистий прибуток, тис. грн	40368	21223	-19145
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	28928	24018	-4910
Рентабельність капіталу (активів), %	7,4	3,1	-4,3
Рентабельність власного капіталу, %	9,4	3,6	-5,8
Рентабельність продажів, %	2,6	1,1	-1,5
Рентабельність продукції, %	1,7	1,3	-0,4
Рентабельність виробництва, %	3,8	1,4	-2,4

Джерело: розраховано автором

За аналізований період рентабельність підприємства помітно знизилася. Рентабельність капіталу (активів) впала з 7,4% до 3,1%, власного капіталу - з 9,4% до 3,6%, рентабельність продажів зменшилася з 2,6% до 1,1%, а рентабельність продукції та виробництва - до 1,3% і 1,4% відповідно. Попри зростання доходів та розширення активів і виробничих фондів, прибутковість знизилася через значне зростання витрат операційної діяльності та падіння чистого прибутку. Це свідчить про необхідність посилення контролю за витратами, підвищення ефективності використання капіталу та оптимізації виробничих процесів для поліпшення фінансових результатів.

Для загальної характеристики стану підприємств складемо таблицю 2.15.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»

Показник	Попер. рік	Наст. рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	16800	16800	0	0,0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	11415	11500	85	1
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,68	0,68	0	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	1716172	2005113	228041	17
- у порівняних цінах, тис. грн	1716172	1721845	5 673	0,3
5. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	1560205	1885305	325100	20,8
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	782179	1225059	442880	56,6
7. Фондовіддача, грн/грн	2,19	1,41	-0,78	-36
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	278302,5	306439	28136,5	10,1
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	6,17	6,54	0,37	6
10. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1302	1244	-58	4,5
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	1317,5	1384,0	66,5	5,1
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	1746012	1827061	81049	4,6
- матеріальні витрати	1082094	1341856	259762	24
- витрати на оплату праці	278107	308761	30654	11
- відрахування на соціальні заходи	61184	67927	6743	11
- амортизація	287854	50170	-237684	82,6
- інші операційні витрати	36773	58347	21574	58,7
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	1,02	0,91	-0,11	-10,8
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,63	0,67	0,04	6,3
15. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1221693	1524225	302532	24,8
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	28928	24018	-4910	-17,0
17. Чистий прибуток, тис. грн	40368	21223	-19145	47,4
18. Рентабельність продажів, %	2,6	1,1	-1,5	x
19. Рентабельність продукції, %	1,7	1,3	-0,4	x

Джерело: розраховано автором

Узагальнюючи основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань», можна зазначити, що підприємство працює в умовах незмінної виробничої потужності на рівні 16,8 тис. тонн, при цьому фактичний обсяг виробництва зріс лише з 11 415 до 11 500 тонн, тобто на 85 тонн або на 1%. Це зумовило збереження коефіцієнта використання виробничої потужності на

рівні 0,68, що свідчить про наявність значних резервів виробництва та недовантаження потужностей на 32%. Зростання обсягу виробленої промислової продукції у діючих цінах на 228 041 тис. грн (на 17%) при майже незмінному обсязі у порівняних цінах (+5 673 тис. грн, або 0,3%) вказує на те, що приріст обсягів діяльності підприємства має переважно ціновий, а не реальний характер. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо чистого доходу від реалізації, який зріс з 1 560 205 до 1 885 305 тис. грн, тобто на 20,8%, що не супроводжувалося відповідним збільшенням фізичного випуску продукції. Водночас середньорічна вартість основних засобів зросла на 442 880 тис. грн, або на 56,6%, що свідчить про активну інвестиційну діяльність підприємства. Проте ефективність використання основних засобів погіршилась, оскільки фондовіддача знизилась з 2,19 до 1,41 грн продукції на 1 грн основних засобів, тобто на 36%. Це означає, що вкладення в основні фонди поки що не забезпечили адекватного приросту обсягів виробництва та доходів. Оборотні кошти підприємства зросли з 278 302,5 до 306 439 тис. грн (+10,1%), при цьому коефіцієнт їх оборотності підвищився з 6,17 до 6,54 оборотів (+6%), що свідчить про певне покращення управління оборотним капіталом та ділової активності підприємства. Чисельність працівників скоротилася на 58 осіб (з 1 302 до 1 244, або на 4,5%), що супроводжувалося зростанням продуктивності праці з 1 317,5 до 1 384,0 тис. грн на одного працівника (+5,1%). Це свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів, однак таке зростання є помірним і не компенсує зниження загальної фінансової результативності. Операційні витрати на виробництво продукції зросли на 81049 тис. грн, або на 4,6%. При цьому структура витрат зазнала суттєвих змін: матеріальні витрати збільшилися на 259 762 тис. грн (+24%), витрати на оплату праці та соціальні відрахування - на 11%, інші операційні витрати - на 58,7%. Матеріаломісткість продукції зросла з 0,63 до 0,67 грн на 1 грн продукції (+6,3%), що свідчить про посилення залежності результатів діяльності від вартості сировини та матеріалів. Водночас, витрати на 1 грн виробленої продукції зменшилися з 1,02 до 0,91 грн (-10,8%), що є

позитивною тенденцією та частково нівелює зростання абсолютних витрат. Собівартість реалізованої продукції зросла на 302532 тис. грн (+24,8%), що значно перевищує темпи зростання фізичного обсягу виробництва, унаслідок чого фінансові результати підприємства погіршилися. Фінансовий результат від операційної діяльності зменшився на 4 910 тис. грн (–17%), а чистий прибуток скоротився майже вдвічі - з 40 368 до 21 223 тис. грн (–47,4%). Відповідно, знизилися і показники рентабельності. Зокрема, рентабельність продажів зменшилась з 2,6% до 1,1%, а рентабельність продукції - з 1,7% до 1,3%. Отже, узагальнений аналіз показує, що ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» у звітному році демонструє зростання доходів і окремих показників ефективності (продуктивність праці, оборотність оборотних коштів), однак ці позитивні зрушення не забезпечили зростання прибутковості. Ключовими проблемами залишаються недостатнє використання виробничої потужності, зниження фондоддачі, зростання матеріаломісткості та випереджаюче зростання собівартості, що в сукупності негативно вплинуло на фінансові результати досліджуваного підприємства.

Висновки до розділу 2

Ринок м'яса України є стратегічно важливою складовою продовольчої безпеки держави, однак його розвиток відбувається в умовах воєнного стану, скорочення поголів'я ВРХ і свиней та загального зниження споживання м'яса на душу населення. Структура виробництва зазнала суттєвих змін: домінуючі позиції посідає м'ясо птиці, тоді як частка яловичини та свинини скорочується. Попри це, галузь демонструє адаптивність, зберігає виробничий потенціал і має прогнозовані перспективи зростання в середньостроковій перспективі.

М'ясопереробна промисловість України у 2010–2025 роках загалом розвивалася за висхідною траєкторією, навіть в умовах пандемії та повномасштабної війни. Зростання обсягів ринку в грошовому вираженні значною мірою зумовлене інфляційними процесами, тоді як фізичні обсяги виробництва змінювалися помірно. Галузь характеризується високою фрагментованістю, зростанням ролі локальних брендів та підвищеним попитом на продукцію з високим ступенем готовності.

Діяльність ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»» характеризується стабільною виробничою спеціалізацією на ковбасних výroбах (понад 83% структури випуску) та помірним приростом обсягів виробництва в натуральному вимірі. Зростання доходів підприємства відбулося переважно за рахунок підвищення цін, тоді як реальний приріст виробництва був незначним. Підприємство використовує виробничі потужності лише на 68 %, що свідчить про наявність внутрішніх резервів для нарощування обсягів без додаткових капіталовкладень.

Протягом аналізованого періоду підприємство активно нарощувало вартість основних засобів, що позитивно вплинуло на фондоозброєність праці та технічний стан активів. Водночас ефективність їх використання знизилася, про що свідчить падіння фондівіддачі. Це означає, що темпи зростання інвестицій у виробничу базу перевищили темпи приросту обсягів виробництва.

Використання оборотних коштів стало більш ефективним: підвищилася їх оборотність, скоротився період одного обороту та зросла частка грошових

коштів у структурі активів. Це позитивно вплинуло на ліквідність і фінансову стійкість підприємства.

Ефективність використання трудових ресурсів покращилася: за рахунок оптимізації чисельності персоналу зросла продуктивність праці та фондоозброєність. Одночасно підвищилася середня заробітна плата, що може сприяти мотивації працівників і подальшому зростанню продуктивності.

Попри зниження витрат на 1 грн продукції, матеріалоємність виробництва зросла, що свідчить про підвищення ресурсомісткості продукції та потребує посилення контролю за використанням матеріальних ресурсів. Структура витрат стала більш матеріалозалежною.

Фінансові результати підприємства мають негативну тенденцію: незважаючи на зростання доходів, чистий прибуток скоротився майже вдвічі, що зумовлено випереджальним зростанням собівартості та операційних витрат. Унаслідок цього всі ключові показники рентабельності (активів, власного капіталу, продажів, продукції) знизилися.

Загалом підприємство демонструє достатній рівень виробничого та ресурсного потенціалу, високу адаптивність до нестабільних умов ринку та наявність резервів для підвищення ефективності. Водночас стратегічними пріоритетами подальшого розвитку мають стати: оптимізація витрат, підвищення фондovіддачі, зниження матеріалоємності продукції, ефективніше використання виробничих потужностей та зростання прибутковості діяльності.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ПРОЕКТУ ЗАХОДУ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ТОВ «М'ЯСОКОМБІНАТ «ЯТРАНЬ»

3.1. Впровадження проєкту з виробництва ковбаси вареної «Фітнес Баланс» з м'яса курки та індички на ТОВ «Ятрань»

Ковбасні вироби протягом тривалого часу залишаються одними з найбільш поширених видів м'ясної продукції серед населення України. Це зумовлено їх високими органолептичними властивостями, поживною цінністю та готовністю до безпосереднього споживання. В умовах вітчизняного ринку основними критеріями вибору ковбасних виробів для споживачів залишаються смакові характеристики, цінова доступність та впізнаваність бренду виробника. У зв'язку з цим найбільшим попитом користуються варені ковбаси, сосиски та сардельки. Аналіз ринку ковбасних виробів в Україні свідчить, що варені ковбаси становлять близько 67,8 % від загального обсягу вітчизняного виробництва [21, с. 116]. Асортимент цієї продукції характеризується значною різноманітністю рецептур, смакових властивостей і цінових сегментів. Нині все більше з'являються споживачів, які надають перевагу екологічно безпечним продуктам, збалансованим за складом і калорійністю. Попит на варені ковбаси залишається стабільно високим завдяки їх добрій засвоюваності та високій харчовій цінності. У ході дослідження, проведеного в роботі [22], встановлено, що виробникам ковбасної продукції необхідно суворо дотримуватися виробничих стандартів та приділяти більше уваги забезпеченню якості продукції. Зокрема, 56% респондентів вважають, що м'ясопереробним підприємствам доцільно продовжувати роботу з оновлення та розширення асортименту якісної продукції з урахуванням потреб споживачів. Крім того, 46% опитаних зазначили, що реклама ковбасної продукції повинна повністю відповідати її фактичній якості.

На основі результатів аналізу ефективності діяльності підприємства в протягом двох років, виключної актуальності та перспективності, на нашу думку, набувають заходи, спрямовані на розвиток виробничої програми підприємства. Розширення виробничої програми для ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» є стратегічно перспективним рішенням, яке спирається на сильні сторони підприємства. Так, однією з ключових переваг є значні виробничі потужності та високий рівень їх використання, що створює умови для введення нових продуктів без значного навантаження на наявну інфраструктуру. Динаміка зростання обсягів продукції та прибутковості підприємства свідчить про його конкурентоспроможність і здатність адаптуватися до ринкових викликів. Завдяки широкому досвіду роботи з масовим сегментом ринку ковбас та сосисок, підприємство має всі можливості ефективно інтегрувати нові види продукції, зокрема ті, що відповідають сучасним трендам у харчуванні, як-от продукти тривалого зберігання чи з підвищеною харчовою цінністю. Крім того, значний оборотний капітал дозволяє фінансувати такі ініціативи без ризику втрати ліквідності. Підприємство також має вищий рівень продуктивності праці, ніж конкуренти, що забезпечує зниження собівартості нової продукції. Розширення асортименту дозволить залучити нові сегменти споживачів і зміцнити позиції підприємства як лідера галузі. В таблиці 3.1 представлені основні напрямки розвитку виробничої програми підприємства з урахуванням сучасних реалій.

**Напрями підвищення економічної ефективності ТДВ «М'ясокомбінат
«Ятрань»**

Напрямок розвитку	Основні аспекти	Очікуваний результат
Модернізація виробництва	Оновлення технологічного обладнання; автоматизація виробничих процесів; впровадження енергоощадних технологій	Оновлення застарілого обладнання та впровадження енергоефективних технологій; автоматизація виробничих процесів; впровадження сучасних систем контролю якості.
Розширення асортименту продукції	Урахування сучасних споживчих тенденцій (екопродукти, здорове харчування); розробка нових видів ковбас, делікатесів, напівфабрикатів	Розробка нових видів ковбас, делікатесів, напівфабрикатів; виробництво продукції з підвищеною доданою вартістю; врахування сучасних споживчих тенденцій (здорове харчування).
Зниження витрат виробництва	Вдосконалення системи планування та контролю витрат, аналіз і скорочення непродуктивних витрат	Оптимізація енергоспоживання; раціоналізація логістики та транспортування; зменшення адміністративних витрат; впровадження системи управління витратами.
Удосконалення маркетингової діяльності	Розширення мережі фірмових магазинів; співпраця з національними торговельними мережами; розвиток онлайн-продажів	Активне просування бренду на внутрішньому та зовнішньому ринках; розвиток власної торговельної мережі; використання цифрового маркетингу та соціальних мереж; участь у виставках і ярмарках харчової продукції
Підвищення ефективності управління персоналом	Підвищення кваліфікації працівників; мотиваційні програми та преміювання; покращення організації праці; впровадження системи оцінки ефективності роботи.	Підвищення кваліфікації працівників; мотиваційні програми та преміювання; покращення організації праці; впровадження системи оцінки ефективності роботи
Оптимізація управління підприємством	Залучення інвестицій для модернізації виробництва; розробка нових рецептур; впровадження цифрових систем управління	Зниження управлінських витрат; підвищення якості та ефективності виробництва продукції; покращення комунікації між підрозділами.
Інноваційний розвиток	Впровадження ресурсозберігаючих технологій; зменшення впливу виробництва на довкілля; покращення умов праці	Залучення інвестицій для розвитку підприємства; впровадження інноваційних технологій переробки м'яса.

Джерело: розроблено автором за [23, с. 228-231, 27, с. 280-283]

Серед окреслених вище перспективних напрямів удосконалення виробничої програми підприємства, на нашу думку, доцільним є впровадження у виробництво ковбасних виробів з натуральної сировини, що легко засвоюється організмом. Ми пропонуємо запровадження виробництва ковбаси «Фітнес баланс» з курячого та індичого м'яса на діючій технологічній лінії виробництва варених ковбас ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»». Передусім це зумовлено тим, що тенденція до здорового харчування залишається однією з провідних на сучасному ринку споживчих товарів [24]. Споживачі дедалі частіше віддають перевагу продуктам зі зниженим вмістом жиру, солі та калорійності, що особливо характерно для молоді, осіб середнього віку та людей, які дотримуються активного способу життя. Такі ковбасні вироби можуть також використовуватися і в дитячому харчуванні. Поєднання зазначених характеристик із високою якістю продукції створює передумови для розширення ринкової частки підприємства та формування його іміджу як сучасного виробника, орієнтованого на потреби споживачів [25].

Другим важливим фактором є масовий сегмент ринку, на який орієнтується підприємство. Впровадження у виробництво вареної ковбаси «Фітнес Баланс» дозволить розширити асортимент в умовах використання наявного виробничого потенціалу. З огляду на зниження основних фінансових показників ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» в умовах воєнного стану, така стратегія дозволить зміцнити ринкові та лідерські позиції підприємства. Наявні резерви використання виробничої потужності на підприємстві в наступному році дозволять виробляти варену ковбасу «Фітнес Баланс» не зменшуючи обсяги виробництва інших варених ковбас.

Обсяг ринку варених ковбас пониженої калорійності (категорії «фітнес» та для дітей) в Україні є відносно невеликим порівняно із загальним сегментом варених ковбас (приблизно 5-10%), проте демонструє поступове зростання завдяки зміні споживчих уподобань [26, с. 28]. Попит на таку продукцію

формується переважно у великих містах серед споживачів, які орієнтуються на здорове харчування та дитяче меню. Споживання м'яса та м'ясопродуктів в Україні становить у середньому близько 54–55 кг на одну особу на рік. У структурі споживання найбільшу частку займає м'ясо птиці (приблизно 50 %), далі свинина (близько 35–37 %) та яловичина (приблизно 13–15 %) [28].

Варена ковбаса зниженої калорійності - це дієтичні продукти (фітнес-лінійки, курячі, індичі) з високим вмістом білка та жирністю < 10-15%, що забезпечує калорійність близько 100-150 ккал/100г, замість стандартних >250 ккал. Основні складові - нежирна яловичина, куряче філе. Приклади: Алан Fitness format (яловичина/курка) [29].

Основні характеристики дієтичної вареної ковбаси:

Склад: Переважно куряче філе, м'ясо індички і т. ін.

Калорійність: Значно нижча за класичну «Лікарську» (у якій 250 ккал/100г), часто менше 150 ккал.

Жири: Зменшений вміст жирів (часто <10 г на 100 г продукту).

Білки: Високий вміст білка для забезпечення ситості.

Виходячи з аналізу ринкових цін та відповідного позиціонування продукції як продукції функціональної спрямованості, з підвищеними споживчими властивостями, яка може бути віднесена до «преміум-сегменту» ціну встановимо на 20% вище, ніж середня ринкова ціна найбільш близької за складом та позиціонуванням продукції (ковбаса «Лікарська» – оптова ціна без ПДВ 200 грн/кг). Таким чином, справедлива оптова ціна функціональної вареної ковбаси «Фітнес Баланс» складе $200 \cdot 1,3 = 260$ грн/тонну.

Таким чином, обсяг виробленої продукції у вартісному виразі складе $60 \cdot 260 = 15600$ тис. грн. Розрахуємо зростання витрат підприємства в результаті впровадження у виробництво вареної ковбаси пониженої калорійності.

Отже, виробничі потужності, технологічний досвід та широкий асортимент продукції М'ясокомбінат «Ятрань» створюють сприятливі передумови для впровадження нового продукту – вареної ковбаси «Фітнес

Баланс». Її виробництво є технологічно можливим і економічно доцільним, оскільки відповідає сучасним тенденціям розвитку ринку м'ясних продуктів та попиту споживачів на більш дієтичні і функціональні харчові продукти.

3.2 Показники ефективності та оцінка впливу проєкту виробництва ковбаси вареної «Фітнес баланс» на основні показники діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»

Отже, виробничі потужності, технологічний досвід та широкий асортимент продукції М'ясокомбінат «Ятрань» створюють сприятливі передумови для впровадження нового продукту – вареної ковбаси «Фітнес Баланс». Її виробництво є технологічно можливим і економічно доцільним, оскільки відповідає сучасним тенденціям розвитку ринку м'ясних продуктів та попиту споживачів на більш дієтичні і функціональні харчові продукти.

Сировина та матеріали (визначимо виходячи з рецептури продукції)

Для розрахунку вартості сировини й матеріалів складемо таблицю 3.2

Таблиця 3.2

Витрати на сировину та матеріали для виробництва вареної ковбаси «Фітнес Баланс»

Сировина та матеріали	Норма витрат на 1 тонну, кг	Ціна за 1 кг, грн	Вартість на 1 тонну, грн
М'ясо куряче	700	145	101500
М'ясо індиче	250	240	60000
Молоко коров'яче пастеризоване 2,5%	20	40	800
Концентрат сироваткових білків	10	300	3000
Порошок яєчний	5	120	600
Рослинна олія	10	65	650
Йодована сіль	20	10	200
Цукор	5	35	175
Нітріт натрію	0,15	350	53
Суміш спецій (суміш перців, мускатний горіх, кардамон)	3	400	1200
Комплекс вітамінів (С, комплекс вітамінів групи В, провітамін РР)	0,5	1200	600
Оболонка білкова (натурін)	7	500	3500
Разом	-	-	172278

Джерело: розроблено автором за [31-33]

Таким чином, вартість сировини та матеріалів на весь обсяг виробництва складе $172278 \cdot 60 = 10336,7$ тис. грн.

Витрати на транспортування, складські витрати, витрати на утримання запасів

Приймемо дані витрати в розмірі 3% від матеріальних витрат $10336,7 \cdot 0,03 = 310,1$ тис. грн. Загальні витрати складуть: $10336,7 + 310,1 = 10646,8$ тис. грн.

Заробітна плата основних виробничих працівників

Для визначення зміни витрат на оплату праці (заробітну плату) спочатку розрахуємо потребу у додатковому персоналі через збільшення обсягів виробництва. За даними наступного року середня чисельність персоналу склала 1244 особи, обсяг виробленої продукції в натуральному виразі 11500 тонн.

Таким чином, середня трудомісткість виробництва та реалізації продукції в наступному році складе $1244/11500 = 0,108174$ ос./т. Зростання чисельності при незмінній трудомісткості складе $0,108174 \cdot 60 = 6,49$ ос. З урахуванням того, що в структурі персоналу значна питома вага постійного складу заплануємо зростання чисельності персоналу в кількості 6 осіб. Для забезпечення належної мотивації працівників при встановленні додаткової заробітної плати заплануємо 20% зростання оплати праці в проєктному періоді: $ОПр = 248,2 \cdot 1,2 = 297,84$ тис. грн на рік. Зростання витрат на оплату праці на підприємстві таким чином складе: $297,84 \cdot 6 = 1787,04$ тис. грн.

Відрахування на соціальні заходи основних виробничих працівників

Зростання відрахувань на соціальні заходи в результаті впровадження заходу складе $654,2 \cdot 0,22 = 393,1$ тис. грн.

Інші статті витрат (позавиробничі)

Інші статті витрат (позавиробничі) визначаються у відсотковому співвідношенні до відповідних базових показників із урахуванням економічних даних досліджуваного підприємства.

Зокрема, витрати на підготовку та освоєння виробництва приймаються на рівні 2% від основної заробітної плати.

$$В_{пов} = 1787,04 * 0,02 = 35,74 \text{ тис. грн.}$$

Витрати на утримання та експлуатацію обладнання розраховуються у розмірі 20 % від основної заробітної плати.

$$В_{уео} = 1787,04 * 0,2 = 357,41$$

Загальновиробничі витрати плануються на рівні 50% від основної заробітної плати.

Адміністративні витрати становлять 1% від виробничої собівартості продукції.

$$А_{в} = 10336,7 * 0,01 = 103,37 \text{ тис. грн}$$

Витрати на збут - 6% від виробничої собівартості.

$$В_{з} = 10336,7 * 0,06 = 620 \text{ тис. грн}$$

Інші операційні витрати - 3% від виробничої собівартості.

$$І_{ов} = 10336,7 * 0,03 = 310,1 \text{ тис. грн.}$$

Сумарні інвестиції в проєкт складаються з інвестицій виключно в оборотні кошти, що пов'язано зі зростанням потреби в них при збільшенні обсягів виробництва (інвестиції в основні засоби не передбачені через відсутність необхідності установки нового технологічного устаткування та проведення будь яких інженерних та будівельних робіт).

Нижче визначимо необхідний розмір інвестицій в оборотні кошти, за формулою:

$$І_{обк} = \Delta МВ / К_{об}, \quad (3.2)$$

де $K_{об}$ – коефіцієнт оборотності оборотних коштів підприємства у 2023 році (6,18);

$\Delta МВ$ – приріст матеріальних витрат про проєкту.

$І_{обк} = (10336,7 + 310,1) / 6,54 = 1627,95 \text{ тис. грн.}$ Прийmemo для зручності:
 $І_{обк} = 1628 \text{ тис. грн.}$

Реалізація запропонованого проєкту на досліджуваному підприємстві не потребуватиме залучення банківського кредиту, тобто він може бути реалізований за рахунок власних коштів (прибутку та амортизації).

Загальне збільшення операційних витрат підприємства складе:

$$\Delta C = 10336,7 + 310,1 + 1787,04 + 393,1 + 35,74 + 357,41 + 103,37 + 620,2 + 310,1 = 14253,7 \text{ тис. грн.}$$

Округлимо до 14254 тис. грн.

Зростання прибутку підприємства за рахунок впровадження нової продукції складе:

$$\Delta П = 15600 - 14254 = 1346 \text{ тис. грн.}$$

Чистий прибуток в результаті реалізації заходу при 18% ставці податку на прибуток складе $1346 - 1346 \cdot 0,18 = 1104$ тис. грн.

Термін окупності запропонованого проєкту для досліджуваного підприємства розраховується за формулою:

$$\text{Ток} = \text{Ізаг} / \text{ЧП}, \quad (3.2)$$

Де Ток – термін окупності інвестицій, років;

Ізаг – загальна сума інвестицій, тис. грн;

ЧП – додатковий чистий прибуток, отриманий завдяки реалізації проєкту, тис. грн.

$$\text{Ток} = 1628 \text{ тис. грн.} / 1104 \text{ тис. грн.} = 1,5 \text{ року}$$

Оцінимо нижче ефективність та інвестиційну привабливість проєкту. Необхідні для розрахунку зазначених показників грошові потоки визначимо в таблиці 3.3.

**Розрахунок грошових потоків від проєкту виробництва вареної ковбаси
«Фітнес баланс» на ТОВ «М'ясокомбінат «Ятрань» (ставка дисконтування
20%)**

Показники	Роки			
	1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	15600,0	15600,0	15600,0	15600,0
Поточні витрати, тис. грн, в т.ч.	14254,0	14254,0	14254,0	14254,0
матеріальні витрати	10336,7	10336,7	10336,7	10336,7
витрати на оплату праці	1787,04	1787,04	1787,04	1787,04
відрахування на соціальні заходи	393,1	393,1	393,1	393,1
амортизація	0,0	0,0	0,0	0,0
інші витрати	1737,16	1737,16	1737,16	1737,16
Прибуток, тис. грн	1346	1346	1346	1346
Чистий прибуток, тис. грн	1104	1104	1104	1104
Грошовий потік (чистий прибуток та амортизація), тис. грн	1104	1104	1104	1104
Дисконтний множник $(\frac{1}{(1+i)^t})$	0,833	0,694	0,579	0,482
Приведений грошовий потік, тис. грн	919,6	766,2	639,2	532,1
Сумарний приведений грошовий потік, тис. грн	919,6	1682,8	2322	2854,1

Чистий приведений (дисконтований) дохід (NPV) по проєкту складе:

$$NPV = 2854,1 - 1628 = 1226,1 \text{ тис. грн.}$$

Індекс дохідності (PI) по проєкту складе:

$$PI = 2854,1/1628 = 1,75$$

Внутрішня норма доходності (IRR) запропонованого проєкту складе 62% (визначено за допомогою вбудованої в Ексель функції ВСД (IRR)).

Дисконтований період окупності інвестицій (PPd) за проєктом становитиме:

$$PPd = 1 + \frac{1682,8 - 919,6}{766,2} = 1,92 \text{ року або 1 рік і 11 місяців.}$$

Рентабельність інвестицій (ROI) по проєкту визначимо як:

$$ROI = 1104/1628 * 100\% = 67,8\%.$$

Отже, проведені розрахунки свідчать про економічну доцільність реалізації інвестиційного проєкту із впровадження у виробництво дієтичної ковбаси з м'яса курятини та індички «Фітнес Баланс» на ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань».

Таблиця 3.4

Вплив заходу на техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності

ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн			Зміни показників діяльності підприємства (±)									Строк окупності інвестицій, років
	Всього	у тому числі в		Вироблена (реалізована) продукція, тис. грн	Собівартість (поточні витрати), тис. грн						Чистий прибуток, тис. грн	Чисельність зайнятих, осіб	
		Основні засоби	Оборотні кошти		Всього	у тому числі:				Інші витрати			
						Матеріальні витрати	Витрати на оплату праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизація основних засобів				
Впровадження проєкту виробництва вареної ковбаси «Фітнес баланс»	1628	0,0	1628	15600	14254	10336,7	1787,04	393,1	0,0	1737,16	1104	6	1,5

Вплив проєкту на основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»

Показник	Наст.рік	Проєкт	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	16800	16800	0	0,0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	11500	11560	60	0,52
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,68	0,69	0,01	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	2005113	2020713	15600	0,78
- у порівняних цінах, тис. грн	1721845	1737445	15600	0,91
5. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	1885305	1900905	15600	0,83
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1225059	1225059	0	0
7. Фондовіддача, грн/грн	1,41	1,42	0,01	0,7
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	306439	308067	1628	0,53
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	6,54	6,56	0,02	0,31
10. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1244	1250	6	0,48
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	1384	1390	6	0,43
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	1827061	1841315	14254	0,78
- матеріальні витрати	1341856	1352192,7	10336,7	0,77
- витрати на оплату праці	308761	310548,04	1787,04	0,58
- відрахування на соціальні заходи	67927	68320,1	393,1	0,58
- амортизація	50170	50170	0	0
- інші операційні витрати	58347	60084,16	173716	2,98
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,91	0,91	0	0
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,67	0,67	0	0
15. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1524225	1538479	14254	0,94
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	24018	25364	1346	5,6
17. Чистий прибуток, тис. грн	21223	22327	1104	5,2
18. Рентабельність продажів, %	1,1	1,2	0,1	x
19. Рентабельність продукції, %	1,3	1,5	0,2	x

Джерело: розраховано автором

У таблиці 2.13 наведено вплив запропонованого інвестиційного проєкту на основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» за досліджуваний період. За незмінної виробничої потужності, обсяг виробництва заплановано підвищився на 60 тонн. У результаті заходу, коефіцієнт використання виробничої потужності трохи зростає - з 0,68 до.

Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства зріс на 15600 тис. грн або 0,78 %, тоді як у порівняних цінах приріст становив 0,91%. Відповідно, чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 15600 тис.грн., або 0,83%, що свідчить про деяке зростання обсягів реалізації продукції підприємства. Для реалізації проєкту було використане діюче технологічне обладнання, тому величина основних засобів протягом досліджуваного періоду не зміниться. Водночас, фондоддача дещо зросла з 1,41 до 1,42 грн/грн., або на 0,7%, що свідчить про підвищення ефективності їх використання. Середній залишок оборотних коштів збільшився на 1628 тис. грн. або 0,53 %. Це і є наш обсяг інвестицій у виробництво нового виду ковбаси «Фітнес Баланс». При цьому, коефіцієнт оборотності оборотних коштів зріс з 6,54 до 6,56 оборотів, що свідчить про незначне прискорення обігу оборотних засобів. Середньооблікова чисельність працівників підприємства зросла на 6 осіб або 0,48 %, досягнувши 1250 осіб. Продуктивність праці також підвищилася з 1384 до 1390 тис. грн на одного працівника, що свідчить про незначне підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Звісно, що операційні витрати на виробництво продукції також підвищилися на 14254 тис. грн. Серед них найбільшу частку у структурі витрат становили матеріальні витрати, які зросли на 10336,7 тис. грн або 0,77 % через зростання обсягу виробництва. Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи збільшилися на 0,58 %. Інші операційні витрати зросли на 2,98%, що є найвищим темпом зростання серед складових операційних витрат. Показник витрат на 1 гривню виробленої продукції залишився на тому ж рівні. Матеріалоємність продукції при цьому залишилася незмінною на рівні 0,67 грн/грн. Собівартість реалізованої продукції збільшилася на 14254 тис. грн. або 0,94%, що зумовлено зростанням виробничих витрат. Водночас, фінансовий результат від операційної діяльності зріс на 1346 тис. грн або 5,6%, а чистий прибуток підприємства збільшився на 1104 тис. грн або 5,2%. Показники рентабельності також демонструють позитивну динаміку: рентабельність

продажів зростає з 1,1% до 1,2%, а рентабельність продукції – з 1,3% до 1,5%, що свідчить про покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Таким чином, результати аналізу свідчать про позитивний вплив запропонованого проєкту на основні показники ефективності виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань». Водночас, невисокий рівень рентабельності вказує на необхідність подальшого удосконалення виробничої діяльності, оптимізації витрат та підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства.

Висновки до розділу 3

Виявлені в процесу аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища проблеми і завдання розвитку на сучасному етапі ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»», а також основні резерви підвищення ефективності його діяльності дозволили запропонувати інвестиційний проєкт, спрямований на задоволення попиту населення у дієтичній корисній продукції та підвищенню економічної ефективності виробництва.

Відзначено, що ковбасні вироби тривалий час залишаються однією з найпоширеніших категорій м'ясної продукції на споживчому ринку України. Така популярність пояснюється їх привабливими органолептичними властивостями, високою поживною цінністю, а також зручністю у споживанні, оскільки більшість із них є готовими до вживання без додаткової кулінарної обробки.

Результати проведеного аналізу впливу запропонованого інвестиційного проєкту на основні показники виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» засвідчили позитивний вплив запропонованого проєкту на основні показники ефективності виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань». Зокрема, розрахований звичайний термін окупності виробництва вареної ковбаси «Фітнес Баланс» становитиме 1.5 року.

Отримані результати розрахунків з урахуванням дисконтування грошових потоків також підтверджують економічну доцільність впровадження інвестиційного проєкту. Зокрема, значення чистої приведеної вартості (NPV)

становить 1226,1 тис. грн, що свідчить про перевищення дисконтованих грошових надходжень над обсягом початкових інвестицій, які складають 1628 тис. грн. Індекс дохідності інвестицій дорівнює 1,75, що означає отримання 1,75 грн приведенного доходу на кожную вкладену гривню інвестиційних ресурсів.

Розрахована внутрішня норма дохідності (IRR) дорівнює 62,2 %, що суттєво перевищує встановлену ставку дисконтування на рівні 20%, а отже характеризує високий рівень ефективності інвестиційних вкладень. Крім того, дисконтований період окупності інвестицій дорівнює 1,92 року, що свідчить про відносно швидке повернення інвестованих коштів. Рентабельність інвестицій (ROI) складає 67,8%, що підтверджує значну прибутковість вкладених фінансових ресурсів.

Таким чином, реалізація проєкту впровадження у виробничу програму досліджуваного підприємства виробництва ковбаси з курячого та індичого м'яса «Фітнес баланс» дозволить досліджуваному підприємству щорічно отримувати чистий прибуток у розмірі 1104 тис.грн, сприятиме підвищенню ефективності використання виробничих ресурсів, а також оптимізації витрат та посиленню конкурентних позицій на ринку м'ясопереробної продукції. Водночас, відносно низький рівень основних показників рентабельності досліджуваного підприємства зумовлює необхідність подальшого удосконалення виробничих процесів, оптимізації структури витрат та підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства на ринку і т. ін.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра (КРБ) розглянуто теоретико-методичні положення та визначено практичні рекомендації щодо формування інноваційної політики на ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»».

У першому розділі роботи розкрито економічну сутність ефективності виробництва та визначено її як складну багатовимірну категорію, що відображає співвідношення між результатами господарської діяльності підприємства та витраченими ресурсами. Обґрунтовано доцільність розмежування понять «економічний ефект» і «економічна ефективність», що дає змогу чітко відокремити отриманий результат від рівня раціональності використання ресурсів для його досягнення. Також проаналізовано основні наукові підходи до оцінювання ефективності виробництва - вартісний, натуральний, технологічний та соціально-економічний. Нами встановлено, що найбільш об'єктивну оцінку забезпечує комплексний підхід, який враховує різні аспекти функціонування підприємства. Окрему увагу приділено визначенню факторів, що впливають на економічну ефективність у м'ясопереробній галузі, серед яких ключове значення мають сировинні, технологічні, організаційно-управлінські, фінансові та ринкові чинники і т.ін.

У роботі також проаналізовано сучасний стан ринку м'яса в Україні, який є важливим елементом продовольчої безпеки держави. Встановлено, що розвиток галузі відбувається в умовах значних економічних викликів, зокрема воєнного стану, скорочення поголів'я худоби та зниження рівня споживання м'ясної продукції. Водночас, м'ясопереробна промисловість демонструє достатній рівень адаптивності та зберігає потенціал для подальшого розвитку. У структурі виробництва зростає частка м'яса птиці, тоді як виробництво яловичини та свинини поступово скорочується. Ринок характеризується високим рівнем конкуренції, посиленням позицій локальних виробників та підвищенням попиту на продукцію з високим ступенем готовності.

Аналіз виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» показав, що підприємство має стабільну виробничу спеціалізацію, де провідне місце займають ковбасні вироби. Зростання доходів підприємства відбулося переважно за рахунок підвищення цін, тоді як фактичні обсяги виробництва збільшувалися незначними темпами. Визначено, що виробнича потужність підприємства використовувалася неповною мірою, що свідчить про наявність внутрішніх резервів для нарощування виробництва без значних додаткових інвестицій. Позитивними тенденціями є оновлення виробничих активів, підвищення продуктивності праці та покращення використання оборотних засобів. Разом із тим, зростання собівартості та операційних витрат призвело до зниження прибутковості та показників рентабельності, що зумовлює необхідність удосконалення системи управління витратами та більш ефективного використання ресурсів, а також впровадження у виробництво нових видів конкурентоспроможної продукції.

На основі вище проведеного аналізу, нами було обґрунтовано доцільність реалізації інвестиційного проєкту, спрямованого на розширення асортименту продукції шляхом впровадження у виробництво дієтичної вареної ковбаси з курячого та індичого м'яса «Фітнес Баланс». Слід відзначити, що ковбасні вироби традиційно користуються значним попитом на споживчому ринку України завдяки високим смаковим якостям, поживній цінності та зручності споживання.

Результати економічних розрахунків підтвердили ефективність запропонованого проєкту. Зокрема, звичайний термін окупності становить 1,5 року. З урахуванням дисконтування грошових потоків чиста приведена вартість (NPV) проєкту становить 1226,1 тис. грн, що перевищує обсяг початкових інвестицій у розмірі 1628 тис. грн. Індекс дохідності інвестицій (PI) дорівнює 1,75, що свідчить про отримання 1,75 грн приведенного доходу на кожную вкладену гривню інвестицій. Внутрішня норма дохідності (IRR) становить 62,2%, що значно перевищує ставку дисконтування на рівні 20 %. Дисконтований період

окупності інвестицій становить 1,92 року, а рентабельність інвестицій (ROI) досягає 67,8 %.

Отже, реалізація запропонованого інвестиційного проєкту з виробництва вареної ковбаси з м'яса курки та індички «Фітнес баланс» дозволить досліджуваному підприємству щорічно отримувати близько 1104 тис. грн чистого прибутку, сприятиме підвищенню ефективності використання основних виробничих ресурсів, оптимізації витрат та зміцненню конкурентних позицій на ринку м'ясопереробної продукції. Водночас, подальший розвиток ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»» потребує вдосконалення виробничих процесів, оптимізації структури витрат та зростання асортименту і конкурентоспроможності продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 292 с.
2. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посібн./ В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук. К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
3. Мочерний С.В., Єрохін С.А., Каніщенко Л.О. та ін. Основи економічної теорії. Київ: Знання, 2000. 464 с.
4. Ярославський А.О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20 (3). С. 174–177.
5. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
6. Россоха В.В., Нечипоренко О.М. Прогнозування економічної ефективності сільськогосподарського підприємства: можливості і обмеження. *Агросвіт*. 2023. № 1. С. 3-9.
7. Нечипорук А., Таранич О. Управління ефективністю виробничої діяльності підприємства: сутність та значення. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-161>
8. Теорія та практика управління суб'єктами підприємництва: кол. моногр. за заг. ред. Т.В. Гринько. Дніпро: Біла К.О., 2020. 439 с.
9. Галаган Т. І., Кратік А.М. Рентабельність виробництва у воєнний період. *Агросвіт*. 2024. №21. С. 119 - 123.
10. Клещов А., Хюгі К., Хенгевосс Д., Масліков М. Ресурсоефективне та чисте виробництво у м'ясній промисловості. К.: Центр ресурсоефективного та чистого виробництва. 2018. 68 с.
11. М'ясокомбінат 2025 року: роботи зі штучним інтелектом скорочують кількість відходів на 40% у переробці птиці. URL:

https://www.evsint.com/uk/automated-meat-processing/?utm_source=chatgpt.com

(дата звернення 10.03.2026).

12. Відоменко А.І., Удовенко А.Г. Економічні ризики підприємств харчової промисловості в умовах воєнного часу. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-41>

13. Кутас О. О. Чинники інноваційного розвитку м'ясопереробних підприємств. Проблеми управління підприємств у сучасних умовах: матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, 20-21 квітня 2022 р. Київ : НУХТ, 2022. С. 42-44.

14. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2026).

15. Родіна О.В. Аналіз ринку м'яса птиці в Україні: сучасний вектор у контексті продовольчої безпеки. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С. 91-96.

16. Глушков О.А. Сучасні тенденції переробки продукції тваринництва: проблеми та перспективи. 2025. *Проблеми економіки*. №2(64). С.34-42.

17. Баль-Прилипко, Л., Ніколаєнко, М., Чередніченко, О., Даниленко, С., Степасюк, Л. Актуальні проблеми м'ясопереробної галузі та практичні підходи до вдосконалення рецептур ковбасних виробів. *Продовольчі ресурси*. 2022. 10(19), С. 26–37.

18. Самофатова В.А., Ухань І.С. Підвищення економічної ефективності виробництва як складова управління сталим розвитком мясопереробної галузі. *Стратегічні аспекти сталого та інклюзивного розвитку Економіки України: від теорії до практики*. Матеріали наукового колоквиуму 19 вересня 2024 року/кафедра економіки промисловості. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2024. С. 165–168.

19. Офіційний сайт ТДВ «Ятрань» URL: <https://www.yatran.com/> (дата звернення: 05.03.2026).

20. Сморочинський О. М., Петрова О. В., Корж А. В., Юзюк, Т. В., Машенко І. О. Сучасні технології виробництва варених ковбас різної рецептури. 2019. *Таврійський науковий вісник*. №105. С.186-191.

21. Баль-Прилипко Л.В., Чередніченко О.О., Слободянюк Н.М., Леонова Б.І., Рябовол М.В. Наукові основи та економічна доцільність створення комплексу технологій виробництва м'ясних продуктів тривалого терміну зберігання/ Л.В. Баль-Прилипко, О.О. Чередніченко, Н.М. Слободянюк, Б.І. Леонова, М.В. Рябовол: Монографія. Київ : НУБіП України, 2020.- 381 с.

22. Аналітика ринку м'ясо-ковбасних виробів. Pro Consulting. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/pro-consulting-vystupila-na-meatforum-analitika-rynka-myaso-kolbasnyh-izdelij> (дата звернення 19.03.2026)

23. Коваленко О.В., Бокій О.В., Ященко Л.О., Лисенко Г.П. Розвиток індустрії України в умовах надзвичайних викликів: вектори, потенціал та перспективи. Колективна монографія; за заг. ред. О.В. Коваленко. Інститут продовольчих ресурсів НААН. Київ: Деоніс плюс, 2024. 328с. https://drive.google.com/file/d/1nGN6IfErBuikQhoJbH-_pDu9v_hObrhu/view

24. Болтовська Л. Особливості функціонування та актуальні напрямки розвитку м'ясопродуктового підкомплексу в Україні. 2024. *Економіка та суспільство*, 2 (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-113>

25. Асоціація виробничих та переробних підприємств м'ясної галузі «М'ясо України» URL: <https://www.meat-of-ukraine.com.ua/> (дата звернення 22.02.2026)

26. Ібаттулін М., Свиноус Н. Удосконалення державної підтримки виробництва м'яса в контексті продовольчого забезпечення населення України. *Економічний дискурс*. 2022. Випуск 1–2. С. 23–33. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-1-3>

27. Лисенко Г.П. Механізм регулювання ринку м'яса та м'ясних продуктів в Україні. *Продовольчі ресурси*. Т.13 (2025). №25. С. 274-283.

28. Ляховська О. В. Зовнішня торгівля України м'ясом і м'ясними продуктами: тенденції та географічні аспекти. *Соціально-економічні проблеми*

сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2020. Вип. 3(143). С. 48-52. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2020-3-7>.

29. Сучасні тренди та тенденції у споживанні українського м'яса. URL: https://harch.tech/2025/03/13/suchsni_trendy_ta_tendencii_u_spogyvanni_mjasa/ (дата звернення 15.03.2026).

30. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» денної та заочної форм навчання / Укладачі: О.І. Павлов, Т.А. Кулаковська. Одеса: ОНТУ, 2022. 32 с

31. Методичні вказівки до виконання аналітичної частини кваліфікаційної роботи для здобувачів ступенів вищої освіти «Бакалавр» та «Магістр» спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» денної та заочної форм навчання // Укладачі Т.А. Кулаковська, С.О. Магденко. Одеса: ОНТУ, 2022. 38 с.

32. Методичні вказівки до розрахунку економічної ефективності інвестиційних проєктів для здобувачів спеціальності 051 «Економіка» всіх форм навчання / Укладач: О.Л. Фрум. Одеса: ОНТУ, 2022. 43 с.

33. Вдовенко Є.І., Коваленко Н.О. Управління бізнес-процесами підприємства як елемент підвищення операційної ефективності. URL.: chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://nubip.edu.ua/sites/default/files/rich_text_files/6.%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A2%D0%B5%D0%B7_04.11.2025.pdf

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра економіки промисловості

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
БАКАЛАВРА

на тему: «Шляхи підвищення економічної ефективності
виробництва ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»

Здобувачки _____ Дробкової Н.І.

Керівник _____ проф. Самофатова В.А.

Одеса – 2026 рік

**Порівняння понять економічного ефекту та економічної
ефективності виробництва**

Показник	Економічний ефект	Економічна ефективність
Що визначає	Корисний результат діяльності підприємства	Відношення отриманого ефекту до витрат на його досягнення
Основна суть	Що отримано	Наскільки доцільно використано ресурс
Вимірювання	Кількісне (приріст, різниця між показниками) та якісне	Співвідношення «ефект / витрати»
Характер	Здебільшого вартісний (грошовий)	Відносний показник (ефектність використання ресурсів)
Приклад	Доходи або прибуток від реалізації продукції	Прибуток на одиницю витраченого капіталу чи ресурсу

ФОРМУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ І ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

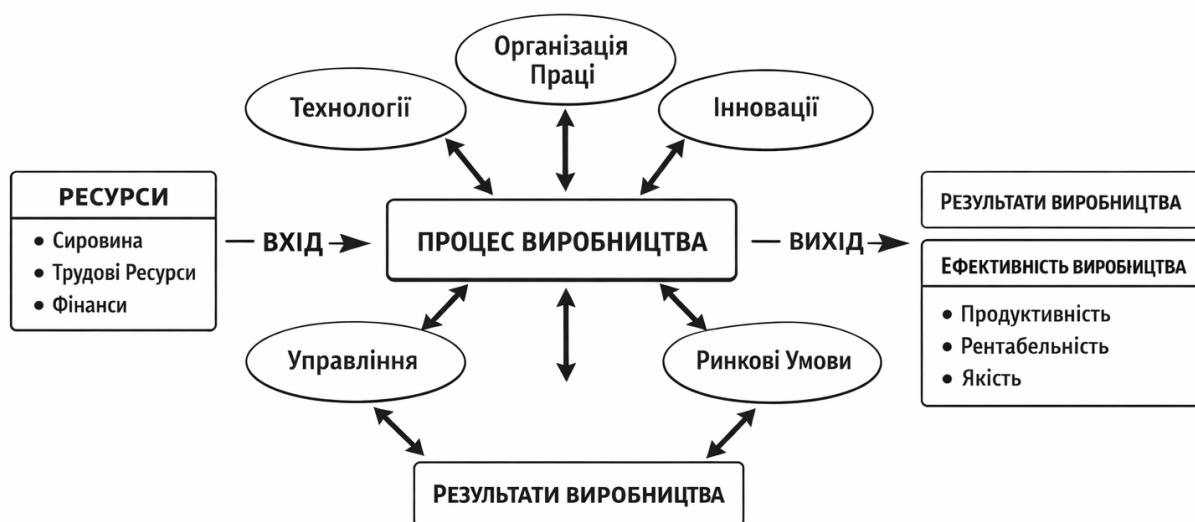

Рис. 1. Схема формування результатів і ефективності виробництва

**Узагальнюючі та часткові показники економічної ефективності
виробництва**

Група показників	Показник	Характеристика	Формула
Узагальнюючі показники	Рентабельність виробництва	Відношення прибутку до суми основних та оборотних засобів	$РВ = \frac{\text{Прибуток}}{\text{ОФсер} + \text{ОЗсер}} \times 100\%$
	Рентабельність продукції	Відношення прибутку до собівартості продукції	$РП = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Собівартість продукції}} \times 100\%$
	Рентабельність капіталу	Відношення прибутку до вкладеного капіталу	$РК = \frac{\text{Прибуток}}{\text{Капітал}} \times 100\%$
	Витрати на 1 грн виробленої продукції	Сума витрат, необхідних для виробництва 1 грн продукції	$В1 = \frac{\text{Витрати}}{\text{Вироблена продукція}}$
	Загальна економічна ефективність	Співвідношення отриманого результату до здійснених витрат	$ЕЕ = \frac{\text{Результат}}{\text{Витрати}}$
Часткові показники	Продуктивність праці	Обсяг продукції на одного працівника	$ПП = \frac{\text{Обсяг продукції}}{\text{Кількість працівників}}$
	Фондовіддача	Обсяг продукції на 1 грн основних засобів	$ФВ = \frac{\text{Обсяг продукції}}{\text{Основні засоби}}$
	Матеріаломісткість	Витрати матеріалів на одиницю продукції	$ММ = \frac{\text{Матеріальні витрати}}{\text{Обсяг продукції}}$
	Трудомісткість	Витрати праці на одиницю продукції	$ТМ = \frac{\text{Витрати праці}}{\text{Обсяг продукції}}$
	Енергомісткість	Витрати енергії на одиницю продукції	$ЕЕ = \frac{\text{Витрати енергії}}{\text{Обсяг продукції}}$
	Оборотність оборотних коштів	Швидкість обороту коштів	$ООК = \frac{\text{Обсяг реалізації}}{\text{Середній залишок оборотних коштів}}$

Структура споживання готової продукції м'ясопереробної промисловості в Україні

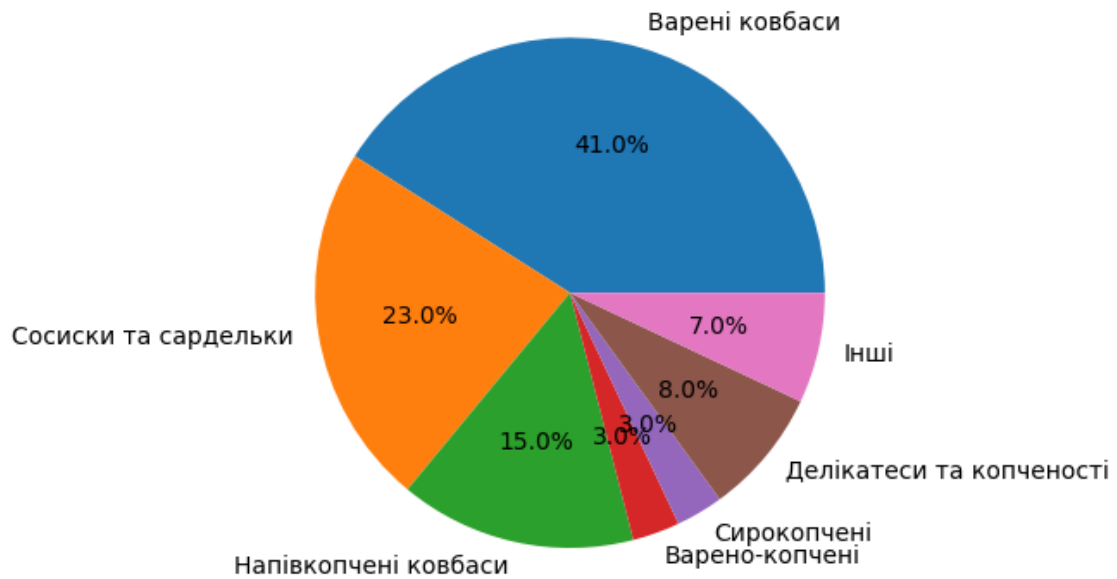

Рис. 2. Структура споживання продукції м'ясопереробки

Рис. 3. Напрями підвищення ефективності у м'ясопереробній галузі

Таблиця 3

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»

Показник	Попер. рік	Наст. рік	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	16800	16800	0	0,0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	11415	11500	85	1
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,68	0,68	0	x
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	1716172	2005113	228041	17
- у порівняних цінах, тис. грн	1716172	1721845	5 673	0,3
5. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	1560205	1885305	325100	20,8
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	782179	1225059	442880	56,6
7. Фондовіддача, грн/грн	2,19	1,41	-0,78	-36
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	278302,5	306439	28136,5	10,1
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	6,17	6,54	0,37	6
10. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1302	1244	-58	4,5
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	1317,5	1384,0	66,5	5,1
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	1746012	1827061	81049	4,6
- матеріальні витрати	1082094	1341856	259762	24
- витрати на оплату праці	278107	308761	30654	11
- відрахування на соціальні заходи	61184	67927	6743	11
- амортизація	287854	50170	-237684	82,6
- інші операційні витрати	36773	58347	21574	58,7
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	1,02	0,91	-0,11	-10,8
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,63	0,67	0,04	6,3
15. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1221693	1524225	302532	24,8
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	28928	24018	-4910	-17,0
17. Чистий прибуток, тис. грн	40368	21223	-19145	47,4
18. Рентабельність продажів, %	2,6	1,1	-1,5	x
19. Рентабельність продукції, %	1,7	1,3	-0,4	x

Таблиця 4

**Вплив заходу на техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності
ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»**

Найменування заходу	Інвестиції, тис. грн			Зміни показників діяльності підприємства (±)									
	Всього	у тому числі в		Вироблена (реалізована) продукція, тис. грн.	Собівартість, тис. грн						Чистий прибуток, тис. грн	Чисельність зайнятих, осіб	Строк окупності інвестицій, років
		основні засоби	оборотні кошти		у тому числі:								
					Всього	матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	амортизація основних засобів	інші операційні витрати			
Впровадження проєкту виробництва вареної ковбаси «Фітнес Баланс»	1628	0,0	1628	15600	14254	10336,7	1787,04	393,1	0,0	1737,16	1104	6	1,5

Вплив проєкту на основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань»»

Показник	Наступ. рік	Проєкт	Відхилення	
			Абс.	Відн.
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	16800	16800	0	0,0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	11500	11560	60	0,52
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,68	0,69	0,01	х
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	2005113	2020713	15600	0,78
- у порівняних цінах, тис. грн	1721845	1737445	15600	0,91
5. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	1885305	1900905	15600	0,83
6. Середньорічна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. грн	1225059	1225059	0	0
7. Фондовіддача, грн/грн	1,41	1,42	0,01	0,7
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	306439	308067	1628	0,53
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обороти	6,54	6,56	0,02	0,31
10. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	1244	1250	6	0,48
11. Продуктивність праці, тис. грн/особу	1384	1390	6	0,43
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	1827061	1841315	14254	0,78
- матеріальні витрати	1341856	1352192,7	10336,7	0,77
- витрати на оплату праці	308761	310548,04	1787,04	0,58
- відрахування на соціальні заходи	67927	68320,1	393,1	0,58
- амортизація	50170	50170	0	0
- інші операційні витрати	58347	60084,16	173716	2,98
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,91	0,91	0	0
14. Матеріалосмність, грн/грн	0,67	0,67	0	0
15. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	1524225	1538479	14254	0,94
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	24018	25364	1346	5,6
17. Чистий прибуток, тис. грн	21223	22327	1104	5,2
18. Рентабельність продажів, %	1,1	1,2	0,1	х
19. Рентабельність продукції, %	1,3	1,5	0.2	х

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

**Студент СВО «Бакалавр» ННІЕУіБ ім. Г.Е. Вейнштейна Дік О.В.,
Студент СВО «Бакалавр» ННІЕУіБ ім. Г.Е. Вейнштейна Дробкова Н.І.**

**Науковий керівник – проф. Самофатова В.А.
кафедра національної та міжнародної економіки,
Одеський національний технологічний університет**

У сучасних умовах економічної нестабільності та високої динаміки ринкового середовища забезпечення життєздатності та стратегічної стійкості підприємств набуває особливої актуальності. Для м'ясопереробної галузі України це передбачає не лише підтримку ефективного функціонування виробничих процесів, а й здатність адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, нормативно-правового середовища та споживчих уподобань. Серед основних проблем галузі слід виділити високу залежність від постачальників сировини, недостатній рівень інновацій та модернізації виробничих потужностей, обмеженість доступу до сучасних технологій переробки та зберігання продукції, а також коливання попиту на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Ефективне функціонування м'ясопереробних підприємств вимагає системного підходу до стратегічного планування, який передбачає постійний моніторинг конкурентного середовища, аналіз ринкових тенденцій та прогнозування перспектив розвитку галузі. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень неможливе без комплексної оцінки стану підприємства, його ресурсного потенціалу та конкурентних переваг. Особливої важливості набуває дослідження напрямів інноваційного розвитку, включаючи впровадження сучасних технологій обробки та зберігання м'яса, оптимізацію логістичних процесів, підвищення якості продукції та відповідності міжнародним стандартам [1].

Таким чином, вивчення сучасного стану м'ясопереробної промисловості України та аналіз ключових проблем і перспектив розвитку є критично важливим для формування ефективних стратегій управління оборотними активами, забезпечення конкурентоспроможності підприємств і сталого розвитку галузі в умовах сучасних соціально-економічних викликів.

Зменшення обсягів виробництва м'яса та м'ясних продуктів призвело до зниження рівня використання промислових потужностей, що стало характерним явищем для всіх регіонів країни, включно з традиційно розвиненими районами тваринництва. Також дуже відчутним став вплив повномасштабного вторгнення на функціонування і розвиток м'ясопереробної галузі України. Зокрема, руйнування фермерських господарств і бойові дії у сільській місцевості призвели до втрати великої частини поголів'я худоби та птиці. Також через дефіцит сировини і підвищення цін на логістику собівартість м'ясних продуктів значно зросла. У підсумку, повномасштабне вторгнення призвело до значного

скорочення виробництва, зниження завантаженості підприємств, дефіциту сировини та перебоїв у логістиці, що поставило м'ясопереробну галузь перед необхідністю швидкої адаптації та пошуку нових моделей постачання і збуту. Також, за винятком м'яса птиці, інші види української м'ясної продукції мають обмежений попит на міжнародному ринку. Це зумовлено високою вартістю продукції порівняно з іншими експортерами та невідповідністю міжнародним стандартам якості та безпечності [2, с. 276].

Водночас сучасні виклики створюють передумови для трансформації галузі та впровадження стратегій відновлення. Одним із ключових напрямів є модернізація виробничих потужностей та впровадження цифрових технологій, включно з автоматизованими лініями обробки м'яса, роботизованими системами сортування та ERP-системами для оптимізації логістики. Важливим є також відновлення виробництва сировини через розвиток фермерських господарств та кооперативів, що дозволяє забезпечити стабільні поставки та скоротити залежність від окремих регіонів.

Інновації та продуктова диференціація відіграють ключову роль у підвищенні конкурентоспроможності. Виробництво готових страв, напівфабрикатів, застосування сучасних технологій вакуумної упаковки та подовженого зберігання дозволяє підприємствам не лише підтримувати внутрішній ринок, а й виходити на міжнародні ринки. Впровадження стандартів якості, таких як HACCP, ISO та GlobalGAP, сприяє зміцненню репутації української продукції та підвищенню довіри споживачів.

Додаткову підтримку галузі може забезпечити держава через гранти, пільгові кредити та податкові стимулювання для підприємств, що модернізують виробництво або інвестують у відновлення сировинної бази. Поєднання державної підтримки, інноваційних рішень, модернізації та оптимізації логістики створює умови для сталого розвитку галузі, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Отже, м'ясопереробна галузь України має всі передумови для відновлення та подальшого розвитку. Системна модернізація, стратегічне планування та впровадження інновацій дозволять не лише компенсувати втрати, спричинені війною, а й підвищити ефективність виробництва та зміцнити позиції на глобальному ринку.

Література

1. Болтовська Л. Особливості функціонування та актуальні напрямки розвитку м'ясопродуктового підкомплексу в Україні. 2024. *Економіка та суспільство*, 2 (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-113>
2. Лисенко Г.П. Механізм регулювання ринку м'яса та м'ясних продуктів в Україні. *Продовольчі ресурси*. Т.13 (2025). №25. С. 274-283.